

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstoogmerk

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

DE SUBSIDIERING VAN DE POLITIEKE PARTIJEN IN BELGIE

1.

Montesquieu's staatsleer van de machtscheiding wordt in onze tijd door de publicisten steeds meer als achterhaald beschouwd; zo is het ook in de feiten.

De evolutie van het parlementarisme heeft voor gevolg gehad dat de wetgevende en de uitvoerende macht thans als één politieke eenheid kunnen worden aangemerkt: de Regering is praktisch de enige bron van wetgeving geworden, terwijl het Parlement, hoofdzakelijk politieke grondslag van de Regering, slechts in beperkte mate een controlefunctie uitoefent. Onder de huidige omstandigheden is het juist te spreken van de regeringsmacht, gevormd door de parlamentsmeerderheid en haar leidende ploeg, de Regering, en van de oppositietak van de parlamentsminderheid (1).

Fout is de grondgedachte van Montesquieu daarom niet: de meervoudigheid van de concurrerende machten in de maatschappij blijft de beste waarborg voor het bestaan en het behoud van de individuele vrijheidsrechten.

De moderne staatsgemeenschap omvat echter heel wat meer en zelfs andere machten dan die van het traditionele schema: wetgeving, bestuur en rechtsbedeling. De machten situeren zich op een ander vlak, namelijk op dat van de samenleving in haar geheel beschouwd.

De meervoudigheid van levensbeschouwelijke en maatschappelijke stromingen is meer dan een intellectuele rijkdom; ze betekent een betere evenwichtstoestand dan veralgemeend conformisme. Een al te eenvormig-denkende gemeenschap werkt totalitair en repressief ten aanzien van de staatsburger en dan mogen de staatsinstellingen nog democratisch georganiseerd zijn.

2.

De scheiding vande staatsorganen als waarborg voor de individuele grondrechten is thans vervangen door de meervoudigheid van de politieke partijen, die de grote sociale en politieke strekkingen weerspiegelen.

Het behoud van grote, goed uitgebouwde staatkundige partijen — weinig in aantal doch representatief voor de diverse bevolkingsgroepen — is van essentieel belang voor het behoud van onze democratische staatsinrichting en de verdediging van de vrijheden van de staatsburger.

Vrijwel alle Belgen zien in de parlementaire democratie, ondanks haar onvolkomenheden, de beste, althans

de enig aanvaardbare regeringsvorm. Voor de overgrote meerderheid is het Parlement, als uiting van de soevereine volkswil en als opperste macht in het staatsbestel, de sluitsteen van de democratie.

Dat de Belg zo sterk aan deze regeringsvorm is gehecht, laat zich hierdoor verklaren dat alleen het parlementaire stelsel de volledige politieke vrijheid waarborgt en de staatsburgers de mogelijkheid geeft een oordeel over hun bewindslieden te vellen. Zonder stevig georganiseerde politieke formaties nu ware een vlotte werking van de parlementaire democratie ondenkbaar. Deze politieke formaties immers, elk met hun eigen leiding en studie bureau, treden in feite op als regulerende organen van de democratie; zij immers maken het de kiezers mogelijk zich bij de parlamentsverkiezingen over bepaalde programma's uit te spreken. In de politieke partijen vindt men aldus de verschillende strekkingen van de openbare opinie terug. Het Parlement heeft zelf die indeling erkend, met name in de politieke fracties, die in feite de partijen vertegenwoordigen. De meerderheid welke in het Parlement tot stand komt en waarop de aan het bewind zijnde Regering noodzakelijk moet steunen, weerspiegelt aldus de meerderheid van de openbare opinie. Het is dan ook geenszins te verwonderen dat alleen de politieke partijen voor gewichtige problemen op politiek, sociaal of economisch gebied verbintenissen voor de toekomst kunnen aangaan. In feite immers, moeten hun vertegenwoordigers in het Parlement de gedragslijn volgen die de partij heeft uitgestippeld. Sedert een kwart eeuw is het traditie geworden dat, als er op politiek, sociaal en economisch gebied een belangrijke keuze moet worden gedaan, deze ter goedkeuring wordt voorgelegd aan de Congressen, die de Belgische partijen organiseren.

Het ligt voor de hand, dat om hun belangrijke politieke en psychologische taken naar behoren te vervullen, de partijen over een dagelijks secretariaat en een goed uitgerust studie bureau moeten beschikken. Zij moeten hun kiezers voorlichten, de publieke opinie vertrouwd maken met de door hen ingenomen standpunten. Dit betekent noodzakelijk voorbereiding, studie, bezinning, organisatie van studiegroepen, congressen, colloquia en verspreiding van ideeën via de communicatiemediën.

Het spreekt vanzelf dat hiermede aanzienlijke uitgaven zijn gemoeid. Om hun financiële zelfstandigheid te bewaren moeten de partijen noodzakelijk over eigen inkomsten beschikken; de bijdragen van de leden echter zijn gaande-

weg onvoldoende geworden. Hiermede is het vraagstuk van de subsidiëring van de politieke partijen in wezen gesteld.

3.

De Belgische politieke partijen hebben geen rechtspersoonlijkheid. Geen enkele partij wenst die trouwens, hoofdzakelijk omdat een zodanige regeling niet strookt met onze traditionele opvatting betreffende aard en vorm van de politieke stromingen in ons land. Een politieke partij is een feitelijke groepering die ijvert voor politieke, sociale, economische of politieke principes; ze mag in haar optreden en contact met de kiezer niet worden geremd door het juridisch kader dat de wetgever voor verenigingen zonder winstoogmerken of handelsmaatschappijen heeft voorzien. Ook bestaat de vrees dat in dergelijk geval particulieren of zelfs firma's en verenigingen vorderingen zouden instellen voor schade door aanhangers van een politieke partij veroorzaakt.

Er moet dus naar andere formules worden uitgekeken: het ligt voor de hand dat meer dan één mogelijkheid zich voordoet.

Men zou in de eerste plaats kunnen overwegen aan de studiecetra van de grote partijen de rechtsvorm van de vereniging zonder winstoogmerk te geven. De staat zou dan deze centra kunnen subsidiëren, vermits ze als vertolkers van de verzuchtingen van de bevolking juridische en sociaal-economische voorstellen kunnen uitwerken, waarmee ook de overheid is gediend. Niet ieder partijstudiebureau kan uiteraard aanspraak maken op het verlenen van belangrijke staatstoelagen. Hier schuilt dan ook het voornaamste bezwaar tegen dergelijke regeling. Aan de hand van welke criteria zou de mogelijkheid tot subsidiëring worden bepaald? Men zou als hoofdvoorwaarde tot subsidiëring kunnen stellen dat de overeenkomstige partij representatief moet zijn van een algemene wereld-beschouwelijke of maatschappelijke ideologie met aanhangers in alle streken van het land.

Dergelijke regeling moet noodzakelijk aanleiding zijn tot discussie onder partijen; onze voorkeur gaat dan ook naar een andere formule die we hierna schetsen.

Toegegeven dat de staatkundige partijen in ons land geen rechtspersoonlijkheid hebben, de politieke fracties in

Kamer en Senaat zijn wel erkend in staatsrechtelijk opzicht.

Artikel 9 van het reglement van de Kamer van Volksvertegenwoordigers erkent uitdrukkelijk het bestaan van de parlementaire fracties en het gezag van hun respectieve voorzitters.

Het reglement van de Hoge Vergadering is minder stellig, de artikelen 2 en 55 erkennen het bestaan en de representativiteit van de fracties. Een oplossing zou er dus in bestaan, de parlementaire fracties te subsidiëren ten laste van de begroting van dotaties, waarop ook de civiele lijst van het Staatshoofd voorkomt en de werkingsuitgaven van beide Kamers zijn uitgetrokken.

Wordt deze oplossing gekozen dan kan worden volstaan met de aanpassing van de reglementen van de Kamer en vooral van de Senaat, waardoor gemakkelijk te bepalen is wie op geldige wijze kwijting van de uitbetaling der toegekende uitkeringen zou kunnen geven.

Deze oplossing biedt het voordeel de omvang van de overheidstoelagen voor de politieke organisaties te laten afhangen van het aantal gekozen Kamerleden en Senatoren, met andere woorden te laten bepalen door het kiezerskorps. Het spreekt vanzelf dat controle over de aanwending van de uitgekeerde fondsen mogelijk blijft.

Gelet op het feit dat elke fractie in principe de uitgekeerde toelagen zou mogen besteden met inachtneming van de criteria welke voor alle fracties gelden, zou de hiervoor geschetste vorm van subsidiëring wellicht een financiële inspanning voor de politieke pers mogelijk maken. Het bestaan van politieke kranten, welke niet van bepaalde financiële kringen of drukkingsgroepen afhankelijk zijn, is meer dan ooit noodzakelijk voor het behoud van de democratie. Men vergeet immers niet dat telkens een politieke krant verdwijnt, meteen een stukje democratie wegvalt.

De hierboven aangegeven oplossingen zijn uiteraard vatbaar voor verbetering. Het is alleszins de hoogste tijd het probleem te stellen en op te lossen. De politieke partijen moeten vrij en onafhankelijk staan tegenover financiële en economische pressiegroepen.

Prof. Robert SENELLE

Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Gent.

OVERZICHT VAN WETGEVING 1970

Tijdens het kalenderjaar 1970 verschenen 170 wetten in het Belgisch Staatsblad. Dat is aanmerkelijk meer dan in 1968 (66 wetten) en meer dan in 1969 (167 wetten).

Hieronder volgt een overzicht van de tijdens voorgaand kalenderjaar verschenen belangrijke wetten.

1. Wet van 21 november 1969 tot wijziging van de wetgeving op de arbeidsovereenkomsten (B.S. 9 jan. 1970).

Bij deze wet worden hoofdzakelijk wijzigingen gebracht aan de wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomsten voor arbeiders, aan de bij K.B. van 20 juli 1955 gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract en aan de wet van 1 april 1936 op de arbeidsovereenkomst voor binnenschippers.

Deze wet levert op haar beurt een bijdrage tot harmonisering van de voor de verschillende categorieën van werknemers (vnl. arbeiders en bedienden) geldende regelingen.

Anderzijds bevat de wet een aantal technische verbeteringen, teneinde sommige tekortkomingen en tegenstrijdigheden weg te werken die de praktijk aan het licht heeft gebracht.

De wet bevat o.m. volgende bepalingen:

1. Algemene bepalingen: niettegenstelbaarheid van sommige nietigheden (art. 1, 57 en 61); verbod van levenslange verbintenis (art. 2 en 29); schriftelijke vastlegging van de overeenkomsten op termijn (art. 3 en 30); beding van proeftijd (art. 4 en 32); verjaring (art. 5 en 56); verbod van het scheidsrechterlijk beding (art. 6 en 58); toelaatbaarheid van het getuigenbewijs bij gebrek aan geschrift (art. 33); aansprakelijkheid (art. 7, 8 en 34); verplichtingen van partijen (art. 9 en 35); concurrentiebedingen (art. 17, 53 en 71); borgtocht (art. 19); beroepsgeheim en oneerlijke mededinging (art. 54).

2. Schorsing en uitvoering van de overeenkomst: moederschap (art. 21 en 38); technische stormis (art. 20) en werkloosheid om economische redenen (art. 23); werkhervatting na slecht weer (art. 22); geneeskundig attest (art. 27 en 39); hervalling (art. 26 en 40, 2°); uitsluiting van gewaarborgd loon (art. 26 40, 3°).

3. Beëindiging van de overeenkomst: nietigheid van ontbindende voorwaarden (art. 11, 51 en 64); vergoeding in geval van willekeurige afdanking (art. 16); beëindiging wegens dringende reden (art. 12 en 48); beëindiging

tijdens legerdienst (art. 24); opzegging van de bedienden-overeenkomst (art. 44, 45, 46, 47, 73 en 74); verlof voor het zoeken van een andere betrekking (art. 47); vergoeding in geval van afdanking van vrouw tijdens zwangerschap (art. 69); jaarlijkse vakantie (art. 42) en overmacht (art. 36).

2. Wet van 29 december 1969 houdende goedkeuring van de Internationale Koffieovereenkomst 1968 (B.S. 2 april 1970).

De Internationale Koffieovereenkomst die bij deze wet wordt goedgekeurd, werd opgemaakt te New York op 18 maart 1968, en vervangt de gelijknamige overeenkomst van 1962, vrucht van de in de schoot van de Verenigde Naties gehouden conferentie over de koffie.

De overeenkomst wil voornamelijk een evenwicht tot stand brengen tussen vraag naar aanbod van koffie, zodanig dat aan de importerende landen een toereikende bevoorrading tegen redelijke prijzen en aan de producenten afzetmogelijkheden tegen lonende prijzen worden gewaarborgd.

De bedoeling is in de mate van het mogelijke bovenmatige prijschommelingen op te vangen die aan de producent of aan de verbruikers nadeel berokkenen.

De overeenkomst wil de koopkracht van de exporterende landen doen stijgen door de prijzen op een billijk peil te houden en door het verbruik te stimuleren.

3. Wet van 6 februari 1970 betreffende de verjaring van schuldvorderingen ten laste of ten voordele van de Staat en de provinciën (B.S. 28 februari 1970).

Deze wet strekt in hoofdzaak tot wijziging van de in de wet van 15 mei 1846 op de rijkscomptabiliteit vervatte regeling van de vijfjarige verjaring. In tegenstelling met de vroegere regeling wordt voortaan een verschillende verjaringstermijn voorgeschreven voor enerzijds de schuldeisers die door de reglementering ertoe gehouden zijn de betaling van hun tegoed te vorderen, en anderzijds de schuldeisers die vrijgesteld zijn van het indienen van een aangifte van schuldvordering.

In de onmogelijkheid datgene wat hun toekomt te bepalen, kunnen de schuldeisers die ambtshalve betaald worden slechts vertrouwen hebben in de staat; omdat zij daardoor meer dan de anderen die vrij een overeenkomst met de staat aangingen en beraadslaagden over de prijs van diensten en prestaties, blootgesteld zijn aan de nadelige gevolgen van een vergissing of nalatigheid van de administratie, was het niet langer verantwoord dat deze categorie haar rechten verloor na het verstrijken van dezelfde vijfjarige termijn (Kamer, 1964-1965, Besch., nr. 971/1, p. 2).

Daarom wordt een termijn van 10 jaar ingevoerd voor de schuldeisers welke ambtshalve door de staat of de provincie moeten worden betaald.

De verjaring van schuldvorderingen ten voordele van de Staat is vastgesteld op vijf jaar. Die termijn bedraagt dertig jaar wanneer de onverschuldigde sommen werden verkregen door bedrieglijke handelingen of valse verklaringen.

4. Wet van 20 februari 1970 houdende goedkeuring van de Internationaale Granenregeling (B.S. 24 juli 1970).

De Internationale Granenregeling, opgemaakt te Washington op 15 oktober 1967, omvat twee verdragen: het Tarwehandelsverdrag, in vervanging van de inmiddels verstreken tarwe-overeenkomst van 1949, en het Voedselhulpverdrag, resultaat van de onderhandelingen in de Kennedy-ronde te Genève.

Het Tarwehandelsverdrag heeft tot doel de handel in

tarwe en tarwemeel in evenwicht te houden zowel in het belang van de uitvoerende als invoerende landen. Het akkoord berust op een stelsel van minimum- en maximumprijzen voor de voornaamste graansoorten, prijzen die regelmatig worden herzien en zo nodig aangepast met het oog op de standvastigheid van de markt.

Verschillende procedures zijn ingesteld om de normale uitvoering van de economische bepalingen van het verdrag te waarborgen.

De internationale Tarweraad met zijn verschillende organen waakt over de stipte uitvoering van het verdrag.

Het Tarwehandelsverdrag werd door meer dan dertig landen, waaronder de landen van de E.E.G., ondertekend.

Het Voedselhulpverdrag omvat een programma inzake voedselhulp aan de armere invoerlanden van tarwe. Aangezien het opzet van het Tarwehandelsverdrag erin bestaat de wereldprijs van tarwe op te voeren om ten minste de productieprijs te benaderen, kan dit nadelig werken voor de armere invoerlanden.

Het Voedselhulpverdrag voorziet in een jaarlijkse levering van 4,5 miljoen ton tarwe of de tegenwaarde hiervan in specien. De verplichting van de E.E.G.-landen in deze voedselhulp bedraagt meer dan 1 miljoen ton.

5. Wet van 28 februari 1970 houdende goedkeuring van het verdrag nr. 95 betreffende de bescherming van het loon (B.S. 19 juni 1970).

Het verdrag dat door deze wet wordt goedgekeurd werd aangenomen te Genève op 1 juli 1949 door de algemene conferentie van de Internationale Arbeidsorganisatie. Het verdrag wil aan de door een arbeidsovereenkomst verbonden werknemer de vrije beschikking over zijn loon waarborgen door het treffen van de passende maatregelen tot bescherming tegen de werkgever, schuldenaar van het loon, en tegen derden, schuldeiser, overnemer of beslaglegger.

Het verdrag laat ruime regelende bevoegdheid over aan de nationale overheden.

Aldus neemt de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon (B.S. 30 april 1965) de in het verdrag gestelde principes over en reglementeert zij de verschillende kwesties waarvan de beoordeling aan de nationale wetgever wordt overgelaten.

Opgemerkt moet worden dat de wet van 12 april 1965 een grotere bescherming biedt dan het verdrag. Het verdrag is van toepassing op de door een arbeidsovereenkomst verbonden werknemers, terwijl de wet ook van toepassing is op de leerlingen en op iedereen die tegen loon arbeid verricht onder het gezag van een ander persoon.

6. Wet van 26 maart 1970 tot integratie van het dubbel vakantiegeld voor de derde vakantieweek in de regeling voor jaarlijkse vakantie van de werknemers (B.S. 28 maart 1970).

Deze wet integreert de betaling van het dubbel vakantiegeld voor de derde vakantieweek in het algemeen stelsel van de jaarlijkse vakantie van de werknemers en schaft de bij de wet van 1 april 1969 ingestelde bijzondere regeling af.

Op grond van een advies van de Nationale Arbeidsraad wordt de financiering van het dubbel vakantiegeld voor de derde week verzekerd door de betaling van een jaarlijkse bijdrage van 2 pct.

De bijkomstige maatregelen van deze wet zijn: wijziging van art. 6 bis van de gecoördineerde wetten doordat de leeftijdsgrens voor het recht op aanvullende vakantie voor de jonge arbeiders van 21 op 25 jaar wordt gebracht; hervorming van de administratieve organisatie en vervanging van de bepalingen op het toezicht en de strafsancties.

Wat de hervorming van de administratieve organisatie betreft worden de paritaire toezichtscomités afgeschaft bij de bijzondere vakantiefondsen die reeds paritair worden beheerd door vertegenwoordigers van representatieve werkgevers- en werknemersorganisaties (art. 13). Om eenvormigheid te brengen in de benaming van de vijf instellingen die onder de sociale zekerheid ressorteren wordt de benaming « Rijkskas voor jaarlijks verlof » vervangen door de benaming « Rijksdienst voor jaarlijkse vakantie » (art. 21).

In het kader van het streven naar eenvormigheid op het gebied van de strafbepalingen in de arbeidswetgeving en de wetgeving betreffende de sociale voorzieningen worden analoge bepalingen in de wet ingeschreven als deze die reeds voorkomen in de wet van 24 december 1968 op de beroepsziekten en de wet van 27 juni 1969 op de sociale zekerheid van de werknemers.

7. Wetten van 26 maart, 18 april en 9 juni 1970 tot wijziging van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering (resp. B.S. 28 maart, 30 april en 27 juni 1970).

a) Wet van 26 maart 1970.

Deze wet vervangt de bestaande regeling door als het ware het bestaande stelsel om te keren in verband met de uitvoering van de akkoorden die worden afgesloten in de Nationale Commissie geneesheren-ziekenfondsen en tandheelkundigen-ziekenfondsen.

De wet legt aan de geneesheren en tandartsen, die menen dat zij de tarieven van het akkoord niet kunnen naleven, de verplichting op bij aangetekende brief te laten weten dat zij weigeren tot het akkoord toe te treden.

Deze regeling brengt mee dat de pratici die hun weigering niet hebben ingestuurd gehouden zijn de tarieven van het akkoord na te leven.

Het akkoord treedt in werking in al de gewesten waar het aantal weigeringen ten hoogste 40 pct. van de pratici beloopt. Wat de geneesheren betreft, mag het aantal weigeringen onder de specialisten niet meer dan 50 pct., en onder de omnipratici ook niet meer dan 50 pct. bedragen.

De nodige vaststellingen vanwege de Nationale Commissie moeten gedaan worden binnen een termijn van vijfenveertig dagen na de dag waarop het akkoord in het B.S. is gepubliceerd.

De geneesheren en tandartsen die weigeren tot een akkoord toe te treden moeten hun weigering betekenen binnen dertig dagen na publicatie van het akkoord in het B.S.

Na de termijn van vijfenveertig dagen kan de Koning ter uitvoering van artikel 52 van de wet van 14 febr. 1961, maatregelen nemen tot bescherming van de sociaal verzekerden in de gewesten waar het aantal weigeringen de vastgestelde percentages overschrijdt.

Voor de invoering van de procedure van « negatieve telling » wordt in de memorie van toelichting een principiële reden aangegeven (Parl. Besch., Kamer, 1969-1970, nr. 585/1, p. 3): « Eerst en vooral moeten in een moderne wetgeving inzake sociale zekerheid de akkoorden welke tussen de belanghebbende partijen werden afgesloten en door de uitvoerende macht behoorlijk werden goedgekeurd ten minste beschouwd worden als de algemene regel waarvan de naleving zich opdringt, tenzij wanneer een persoonlijke afwijking ingeroepen werd. »

« De nieuwe procedure voor de toepassing van de akkoorden stemt overeen met die fundamentele opvatting. »

Op de tweede plaats een feitelijke reden, waarop in de memorie van toelichting eveneens wordt gezinspeeld :

« In de loop van de jongste jaren hebben talrijke geneesheren en tandheelkundigen in feite de uit het akkoord voortvloeiende honoraria in acht genomen terwijl zij, om overigens zeer uiteenlopende redenen, nagelaten hebben een individuele verbintenis te ondertekenen. »

« In dat opzicht biedt de voorgestelde procedure de mogelijkheid zich een juister beeld te vormen van de werkelijke houding, die door de geneesheren en tandheelkundigen wordt aangenomen ten overstaan van de sociaal verzekerden. »

b) Wet van 18 april 1970.

Artikel 66, paragraaf 2 van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering verleent aan de Koning de bevoegdheid om de voor het recht op uitkeringen voorziene wachttijd af te schaffen. Van deze maatregel wordt zelden gebruik gemaakt.

Onderhavige wet laat aan de Koning toe, onder de door hem bepaalde voorwaarden, de duur van de wachttijd, wat het recht op uitkeringen betreft, te verminderen, onder meer wanneer het gaat om vrouwelijke gerechtigden die een periode van tewerkstelling als werkneemster of van gecontroleerde werkloosheid onderbroken hebben om redenen van familiale aard.

Aldus een belangrijk voordeel voor de arbeidende vrouw.

c) Wet van 9 juni 1970.

Bij deze wet wordt art. 121, 6° van de wet van 9 augustus 1963 gewijzigd derwijze dat de rijkstegemoetkoming van 95 pct. op 70 pct. wordt gebracht van het bedrag der kosten gemoeid met de uitkeringen voor begrafeniskosten.

De verhoging van de loongrens waarop inhoudingen voor de sector ziekte-invaliditeit gedaan worden, verschaft het R.I.Z.I.V. meer inkomsten.

Die inkomstenvermeerdering laat toe dat het R.I.Z.I.V. 30 pct. van de begrafeniskosten draagt in plaats van 5 pct., terwijl de staat 70 pct. voor zijn rekening neemt, en derwijze niet tot meeruitgaven gedwongen wordt.

8. Wet van 28 maart 1970 tot wijziging van de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten, met het oog op de bescherming van het handelsfonds (B.S. 11 april 1970).

Deze wet wil aan de handelaar-huurder meer zekerheid inzake huurtijd geven door het aantal hernieuwingen waarop de handelaar aanspraak kan maken van twee op drie te brengen, zodat de vermoedelijke verblijfsduur van de handelaar 36 jaar bedraagt.

9. Herziening van de Grondwet.

Op 21 april 1970 (B.S. 5 mei 1970) werden vier wijzigingen aangebracht aan de Belgische Grondwet. De artikelen 132, 135 en 136 werden opgeheven, terwijl artikel 105 werd aangevuld. Het nieuwe lid van artikel 105 bepaalt dat de wet de inrichting en de bevoegdheid van de arbeidsgerechten, de wijze van benoeming en de duur van het ambt van hun leden regelt.

Op 11 juni 1970 (B.S. 1 juli 1970) werden twee andere wijzigingen aangebracht. Het aantal hoven van beroep werd van drie op vijf gebracht (nieuw artikel 104) terwijl artikel 56ter een nieuwe duidelijker redactie kreeg.

Op 20 juli (B.S. 18 augustus 1970) werd een nieuw artikel 25bis ingevoegd, terwijl de artikelen 110 en 113 werden aangevuld.

Artikel 25bis bepaalt dat de uitoefening van bepaalde bevoegdheden door een verdrag of door een wet kan worden opgedragen aan volkenrechtelijke instellingen.

De artikelen 110 en 113 zijn van financiële aard en openen voor de agglomeratie en de federatie van gemeenten de mogelijkheid over eigen middelen te kunnen beschikken.

Met datum van 24 december 1970 publiceerde het Belgisch Staatsblad van 31 december 1970 een laatste categorie van grondwetswijzigingen.

Artikel 1 kreeg een nieuw vierde lid met betrekking tot de Voergemeenten gelegen in het oostelijk deel van het land tussen de Nederlandse en Duitse grens. Het nieuw artikel 3bis verdeelt België in vier taalgieden: het Nederlands, het Frans, het tweetalig gebied Brussel en het Duits taalgied.

Artikel 3ter voert een nieuw begrip in, nl. de cultuurgemeenschap. België omvat drie cultuurgemeenschappen: de Nederlandse, de Franse en de Duitse. Elke cultuurgemeenschap heeft de bevoegdheden welke haar door de Grondwet of door wetten aangenomen krachtens deze laatste worden toegekend.

Het is artikel 59bis dat de bevoegdheden van de organen van de cultuurgemeenschappen bepaalt.

Artikel 6bis bepaalt in het bijzonder dat het genot van de rechten en vrijheden aan de Belgen toegekend zonder discriminatie moet verzekerd worden.

Artikel 32bis is nieuw en vult artikel 32 aan. Voortaan vertegenwoordigen de parlementairen niet alleen de gezamenlijke Belgische bevolking maar ook in bepaalde gevallen hun respectieve taalgemeenschappen.

Teneinde botsing tussen de Nederlandse en Franse cultuurgemeenschappen te vermijden en wrijvingen welke uit een minderheidspositie kunnen ontstaan weg te werken, werd een zgn. alarmprocedure in artikel 38bis ingeschreven.

Artikel 59bis richt een «cultuurraad» op resp. voor de Nederlandse en Franse cultuurgemeenschap, terwijl artikel 59ter een «raad» opricht voor de Duitse cultuurgemeenschap.

De cultuurraden bestaan uit de parlementsleden van de respectieve taalgroepen, en zijn dus representatief. De bepaling van de samenstelling en de bevoegdheid van de raad van de Duitse cultuurgemeenschap is helemaal opgedragen aan de wetgever.

Artikel 86bis bevestigde de reeds feitelijk bestaande regel van de pariteit tussen de nederlandstalige en fransstalige ministers.

Het reeds sinds 1960 feitelijk bestaande ambt van staatssecretaris werd ingeschreven in de Grondwet in het nieuw artikel 91bis.

Het nieuwe artikel 107quater verdeelt België in drie gewesten: het Vlaamse, het Waalse en het Brusselse gewest. Het geografisch gebied van deze gewesten valt niet samen met dat van de in artikel 3bis vermelde taalgieden.

Het nieuwe artikel 108 schrijft het decentralisatiebeginsel in het oude artikel 108 in.

Artikel 108bis draagt aan de wetgever de bevoegdheid op om agglomeraties en federaties van gemeenten op te richten. Iets nieuw op het stuk van de intercommunale samenwerking.

Artikel 108ter is gewijd aan de agglomeratie Brussel.

Artikel 131bis is ook volledig nieuw en houdt het verbod in om de Grondwet te herzien in oorlogstijd of wanneer de Kamers om welke reden ook verhinderd zijn vrij bijeen te komen op het grondgebied.

Het nieuwe artikel 132 bevat een overgangsbepaling voor de franstalige universiteit te Leuven totdat bedoelde universiteit buiten het Nederlands taalgied is overgebracht.

Ziedaar de tijdens het kalenderjaar 1970 in het Belgisch Staatsblad verschenen grondwetswijzigingen.

10. Wet van 24 april 1970 betreffende de arbeidsovereenkomst voor dienstboden (B.S. 20 mei 1970).

Deze wet wil aan het huispersoneel een analoge bescherming geven als deze aan de andere werknemers door de arbeidswetgeving gewaarborgd. Het merendeel van de in de wet vervatte bepalingen is derhalve identiek aan deze van de wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomst.

Specifieke bepalingen van de arbeidsovereenkomst voor dienstboden zijn:

de mogelijkheid om bij K.B. een model van geschreven arbeidsovereenkomst voor dienstboden op te maken (art. 2), de vaststelling van een verplichte proeftijd van 14 dagen (art. 7), de verplichting voor de werkgever ervoor te zorgen dat de arbeid wordt verricht in behoorlijke omstandigheden wat betreft veiligheid, gezondheid, hygiëne en comfort (art. 12), het ter beschikking stellen van de middelen die de dienstbode toelaten zijn persoonlijke voorwerpen te bewaren (art. 13), bij voorlopige overbrenging van het gezin van de werkgever naar een andere plaats, de betaling van een dagelijkse vergoeding die overeenstemt met het verlies van de voordelen in natura die de dienstbode genoot (art. 15), de verplichting aan de inwonende dienstbode die arbeidsongeschikt is een behoorlijke en passende verzorging te verstrekken zolang zulks nodig is (art. 24).

11. Wet van 30 april 1970 op het kamperen (B.S. 6 juni 1970).

Deze wet bevat een reeks bepalingen ter vervanging van de verouderde en voorbijgestreefde wet van 23 maart 1954 en van het K.B. van 23 december 1954 op het kamperen. De wet bevat een aantal normatieve voorschriften zowel voor de inrichting van kampeerterreinen en kampeerverblijfparken als voor de gedragingen van exploitanten en kampeerdere.

Het gaat hier om een kaderwet waarvan de uitvoering aan de Koning is opgedragen.

Belangrijk is dat de uitvoeringsbesluiten eerst voorgelegd worden aan een comité van advies voor het kampeerwezen (art. 8).

12. Wet van 28 mei 1970 tot wijziging van de wetten van 12 augustus 1911 en van 2 augustus 1960 (B.S. 25 juni 1970).

Bij deze wet wordt de vrije universiteit te Brussel waaraan rechtspersoonlijkheid werd verleend bij de wet van 12 augustus 1911, ontbonden en vervangen door twee eentalige universiteiten, de «Vrije Universiteit Brussel» en de «Université libre de Bruxelles». De oude instelling blijft slechts bestaan voor haar ontbinding.

De katholieke universiteit te Leuven, waaraan bij dezelfde wet van 12 augustus 1911 rechtspersoonlijkheid werd verleend, blijft bestaan onder de benaming «Katholieke Universiteit te Leuven — Université Catholique de Louvain». Deze instelling wordt bij onderhavige wet gemachtigd om twee eentalige universiteiten op te richten die haar onderwijs- en onderzoekstaken integraal overnemen.

Voor de universitaire instelling te Leuven bestaan derhalve drie rechtspersonen, waarvan een met hoofdzakelijk patrimoniale bevoegdheid.

13. Wet van 9 juni 1970 betreffende de tewerkstelling van studenten (B.S. 18 juni 1970).

Deze wet wil aan bepaalde misbruiken welke met de tewerkstelling van studenten gepaard gaan een einde stellen. Onder die misbruiken zijn vooral te vermelden onvoldoende loon, overdreven aantal arbeidsuren en gebrekkige huisvesting.

Deze wet is van toepassing op de werkgevers en op de studenten die tegen loon arbeid verrichten onder het gezag van een werkgever. Dat zij wel of niet verbonden zijn door een arbeidsovereenkomst is terzake van geen belang. De Koning kan bepaalde categorieën van studenten uit het toepassingsgebied van deze wet uitsluiten (aldus K.B. van 12 juni 1970; B.S. 18 juni 1970).

De tussen werkgever en student afgesloten overeenkomst moet voor ieder student afzonderlijk schriftelijk worden afgesloten. De bedoeling van deze bepaling is vooral de werkgevers en studenten te verplichten sommige uitvoeringsmodaliteiten van de arbeidsovereenkomst op voorhand vast te leggen, zodat vooral de studenten weten aan welke arbeidsvoorwaarden ze tewerkgesteld zijn (Parl. besch., Senaat, 1968-1969, nr. 190, p. 3).

Wat het loon betreft geldt het beginsel van de vrije loonvorming, met de beperking nochtans dat de in de collectieve arbeidsovereenkomsten bedongen minimumlonen dienen geëerbiedigd.

Inzake arbeidsduur gelden de wet van 15 juli 1964 op de arbeidsduur, en de wet van 6 juli 1964 op de zondagsrust. Inzake huisvesting dient het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming, titel III, artt. 513 tot 524 ter een voldoende bescherming te verzekeren.

Wegens het uiteraard tijdelijk karakter van de tewerkstelling van studenten, bepaalt de wet kortere opzeggingstermijnen dan voor de andere categorieën van werknemers. Ten aanzien van de verschillende regelingen inzake sociale zekerheid behouden de in de wet bedoelde studenten de hoedanigheid van persoon ten laste (art. 12).

14. Wet van 30 juni 1970 tot wijziging van de wettelijke rentevoet (B.S. 24 juli 1970).

Deze wet brengt de wettelijke intrest van 4,50 pct. in burgerlijke zaken en van 5,50 pct. in handelszaken zoals deze werd ingevoerd bij het K.B. nr. 147 van 18 maart 1935, en bekrachtigd bij de wet van 4 mei 1936, eenvormig op 6,50 pct.

Bij de instelling van de wettelijke rentevoet was het de bedoeling van de wetgever in het gebrek van bedongen rentevoet tussen partijen te voorzien. Het is dus wel normaal dat de wettelijke rentevoet welke aanmerkelijk lager lag dan de werkelijke rentevoet op de geld- en kapitaalmarkt, op een hoger percentage werd gebracht. Het onderscheid tussen burgerlijke en commerciële intrestvoet vervalt, aangezien iedereen, handelaar of niet, aan dezelfde voorwaarden krediet kan genieten.

Belangrijk is dat de intrestvoet van 6,50 pct voortaan kan gewijzigd worden bij een in ministerraad overlegd K.B.

15. Wet van 6 juli 1970 op het buitengewoon onderwijs (B.S. 25 augustus 1970).

Deze wet is een kaderwet en beoogt aan alle kinderen en adolescenten, niet geschikt om in een gewone school onderwijs te volgen, een opvoeding en onderwijs te geven aangepast aan hun behoeften en mogelijkheden.

Het recht van de ouders om voor hun kinderen dat soort van onderwijs te kiezen dat ze wenselijk achten, wordt geëerbiedigd.

Aan de vrijheid van de ouders wordt nochtans een

grens gesteld in het belang van het kind. Er wordt een oriënteringsonderzoek geëist vooraleer een kind in een inrichting voor buitengewoon onderwijs wordt ingeschreven (art. 5).

Indien op enig moment twijfel ontstaat over de geschiktheid van de oriëntering of indien het kind als gevolg van zijn ontwikkeling anders moet worden georiënteerd, kan advies gevraagd worden aan een daartoe ingerichte commissie van advies.

Zoals de memorie van toelichting onderstreept, bevat de wet een geheel van bepalingen die het mogelijk maken elke vergissing op ieder ogenblik te voorkomen of ze in voorkomend geval onmiddellijk te herstellen.

16. Wet van 7 juli 1970 op de algemene structuur van het hoger onderwijs (B.S. 12 september 1970).

Deze wet legt de algemene structuur van het hoger onderwijs vast.

Het hoger onderwijs omvat het universitair onderwijs en het vroegere «hoger niet-universitair onderwijs». Deze laatste term wordt vervangen door hoger onderwijs. Een adjectief duidt de bijzondere aard van bepaalde studies aan. Aldus omvat het hoger onderwijs naast het universitair onderwijs het technisch-, het economisch-, het agrarisch-, het paramedisch-, het sociaal-, het kunst-, en het pedagogisch hoger onderwijs.

In elk van deze categorieën kan onderwijs verstrekt worden in opleidingsvormen van een kort type (één cyclus) en van een lang type (twee cycli) dat van universitair niveau is. Elke cyclus loopt over ten minste twee jaren.

Hoge Raden voor de hierboven vermelde categorieën van «para-universitair onderwijs» en Vaste Raden voor hoger onderwijs worden opgericht bij de departementen van Nationale Opvoeding en Cultuur. Deze Raden hebben uitsluitend adviserende bevoegdheid over problemen van hoger onderwijs.

17. Wet van 8 juli 1970 tot wijziging van de wet van 9 juli 1957 tot regeling van de verkoop op afbetaling en van zijn financiering (B.S. 29 juli 1970).

Deze wet wil aan de koper op afbetaling een meer doeltreffende bescherming verlenen door hem de mogelijkheid te verschaffen om in bepaalde gevallen zonder kosten van een koop af te zien. Het gaat hier om allerlei verkopen op afbetaling die buiten de winkelinrichting van de verkoper afgesloten worden, waarbij de koper onverwachts wordt aangesproken en zich aldus al te lichtzinnig laat verleiden tot een aankoop die hij achteraf betreurt. De wet van 9 juli 1957 bepaalt dat de verkoop eerst voltrokken is na de betaling van het voorschot (15 pct. van de totale prijs). Dit is een uitzondering op het principe van de wilsautonomie (art. 1583 B.W.).

Onderhavige wet voegt een tweede uitzondering daaraan toe: in het geval de verkoop buiten de winkelinrichting van de verkoper afgesloten wordt, is de verkoop eerst voltrokken na verloop van zeven dagen na de dag waarop het voorschot is betaald. Gedurende deze termijn heeft de koper het recht om aan verkoper bij aangetekende brief te laten weten dat hij van de koop afziet.

De wet bepaalt uitdrukkelijk dat de koper niet voorafgaandelijk aan dit voordeel kan verzaken.

Wanneer de verkoop op afbetaling gefinancierd wordt door een lening, mag deze slechts toegekend worden nadat het voorschot is betaald. Het bewijs daarvan moet geleverd worden. Bovendien moet het bewijs van de betaling van het voorschot vermelden op welke datum de bedenktijd ingaat. Om te vermijden dat verkopers die noch ingeschreven noch erkend werden of aan wie de

machtiging ontnomen werd, toch verder zouden verkopen op afbetaling, bepaalt de wet dat het bewijs van de betaling het inschrijvings- of erkenningsnummer van de verkoper moet vermelden.

Ten slotte bepaalt de wet sancties die kunnen toegepast worden op personen die bij gelegenheid van leningen op afbetaling en persoonlijke leningen op afbetaling de wettelijk vastgestelde maximum terugbetalingstermijnen overschrijden.

18. Wet van 9 juli 1970 houdende wijziging van de gemeentewet (B.S. 21 juli 1970).

Bij deze wet wordt vanaf 1 januari 1971 in elke gemeente van 5.000 inwoners en meer een schepen toegevoegd aan het voorheen bestaande aantal. Parallel daarmee wordt de gemeenteraad uitgebreid met twee raadsleden in alle klassen van gemeenten vanaf de klasse met 2.000 inwoners en meer.

Wanneer de bevolking van een bepaalde gemeente gedurende het voorlaatste jaar en het daaraan voorafgaande jaar vóór de gemeenteraadsverkiezingen, met ten minste 4 pct. het maximumcijfer overtreft of onder het minimumcijfer is gezakt, wordt de rangschikking van de betrokken gemeente aangepast (artikel 19).

Ten slotte wordt bij wijze van overgangsmaatregel bepaald dat geen enkele gemeente van het rijk, vanaf 1 januari 1971 tot 31 december 1976, minder raadsleden of schepenen kan hebben dan het in de vorige legislatuur verworven aantal.

19. Wet van 15 juli 1970 houdende organisatie van de planning en economische decentralisatie (B.S. 21 juli 1970).

Deze wet is een kaderwet waarin de essentiële regels worden vastgelegd die erop gericht zijn in het globale en nationale beleid, voor gans het grondgebied en voor elk gewest een maximale economische expansie te verzekeren, en meer bepaald een bestendige verbetering inzake tewerkstelling, arbeidsinkomsten, koopkracht, huisvesting, infrastructuur en uitrustingen.

Hiervoor wordt een planning georganiseerd die zowel de openbare als private sector omvat met inbegrip van de financiële maatschappijen, en die rekening houdt met nationale, gewestelijke en sectoriële aspecten.

De planning drukt zich uit in een economisch vijf-jarenplan.

De uitwerking van het plan gebeurt volgens een bij de wet voorgeschreven procedure.

Het Planbureau omvat drie directies: een algemene, een gewestelijke en een sectoriële.

De bij deze wet ontworpen Dienst voor Nijverheidsbevordering heeft vnl. als opdracht stelselmatig productiemogelijkheden en brevetten op te sporen en die mogelijkheden tot industriële en commerciële verwezenlijking te brengen door middel van particuliere-, overheids- of gemengde investeringen.

De Dienst is ermee belast alle concrete vraagstukken betreffende de industriële economie die hem worden voorgelegd te onderzoeken.

De regionalisatie van het plan wordt gewaarborgd door de tussenkomst van de Gewestelijke Economische Raden. Deze hebben een adviserende en ruime aanbevelingsbevoegdheid teneinde de Regering te verzoeken haar beleid te richten in de door hen wenselijk geachte zin.

Ten slotte worden Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappijen opgericht, waaraan bevoegdheden worden toegekend die erop gericht zijn ze te betrekken bij de voorbereiding van de ontwerp-gewestplannen. Zij maken de stand op van de in uitvoering zijnde werken en stellen de

noden van hun streek vast. Die gegevens maken zij over aan de Gewestelijke Economische Raden.

Deze wet is in werking getreden op 1 augustus 1970 (artikelen 1 tot 5) en op 31 december 1970 (artikelen 6 tot 16) resp. bij het K.B. van 31 augustus 1970 (B.S. 30 sept. 1970) en het K.B. van 24 december 1970 (B.S. 3 maart 1971).

Het K.B. van 12 maart 1971 bepaalt het gebied en de benoemingsmodaliteiten van de leden van de gewestelijke economische raden (B.S. 16 maart 1971).

20. Wet van 16 juli 1970 betreffende de financiering van de universitaire investeringen (B.S. 4 september 1970).

Deze wet regelt op voorlopige wijze de toekenning van nieuwe kredieten aan de instellingen van het rijksuniversitair onderwijs en van nieuwe staatstoelagen aan de instellingen van het vrij universitair onderwijs. Hiervoor worden wijzigingen gebracht in de wet van 22 april 1958 tot oprichting van een Fonds voor schoolgebouwen en gebouwen in schoolverband van het Rijk, een Fonds voor hoger onderwijsgebouwen en studentenverblijven van het Rijk, en in de wet van 2 augustus 1960 betreffende de tussenkomst van de staat in de financiering van de vrije universiteiten en van diverse inrichtingen voor hoger onderwijs en voor wetenschappelijk onderzoek.

De voor de eerste drie jaren (1970-1971-1972) toegekende kredieten en ontleeningsmogelijkheden moeten worden beschouwd als voorschotten op het geheel van de overeenkomstig de objectieve criteria vastgestelde kredieten voor de programmering 1970-1980 (cfr. het op 25 maart 11. bereikte politiek akkoord).

21. Wet van 22 juli 1970 op de ruilverkaveling van landeigendommen uit kracht van de wet (B.S. 4 september 1970).

De wet brengt een aantal wijzigingen aan de van 25 juni 1956 daterende wetgeving op de ruilverkaveling van landeigendommen uit kracht van de wet.

Vooreerst worden wijzigingen aangebracht die erop gericht zijn de procedure van de ruilverkaveling te versoepelen: o.m. afschaffing van de algemene vergadering van eigenaars en gebruikers, verandering in de samenstelling van het comité dat zorgt voor de uitvoering van de ruilverkaveling, de voorzieningen in rechte zijn geen beletsel meer voor het verlijden van de ruilverkavelingsakte.

Voorts verruimt de wet de taak van de ruilverkavelingscomités. De ruilverkaveling kan samengaan met verplaatsing of verbouwing van boerderijgebouwen, met werken van waterleiding, electriciteit en landschapszorg, aangelegenheden van landinrichting en plattelandsontwikkeling. Hierdoor beantwoordt de wet aan de aanbevelingen van de E.E.G., en kunnen de in het kader van de aldus opgevatte ruilverkaveling uit te voeren werken in aanmerking komen voor steun van het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds van de Landbouw (E.O.G. F.L.).

22. Wet van 21 december 1970 houdende oprichting van een Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen (B.S. 25 december 1970).

Deze wet is een nieuwe fase in de ontwikkeling van de sociale voorzieningen voor zelfstandigen waarvan de rationalisering reeds tot stand gebracht werd bij het K.B. nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen.

Het Rijksinstituut dat bij deze wet wordt opgericht ontstaat uit een fusie van de Rijksdienst voor kinder-

bijslag voor zelfstandigen (R.K.Z.) en de Rijksdienst voor sociale verzekeringen der zelfstandigen (R.S.V.Z.), waarvan het de bevoegdheden, het actief en het passief overneemt.

Het R.I.S.V.Z. is bevoegd voor de sector der verplichtingen, de pensioenen en de kinderbijslag, terwijl het R.I.Z.I.V. bevoegd blijft voor de gezondheidszorgen. Het R.I.S.V.Z. hangt af van de Minister van Middenstand voor de verplichtingen van het gehele sociale statuut, voor de pensioenen en de gezinsuitkeringen, en van de

Minister van Sociale Voorzorg voor de geneeskundige verzorging.

Wat de algemene organisatie van het R.I.S.V.Z. betreft en het algemeen reglement gelden resp. het K.B. van 22 december 1970 (B.S. 25 december 1970) en het K.B. van 23 december 1970 (B.S. 30 december 1970) tot wijziging van het K.B. van 19 december 1967.

E. VERPOTEN
Doctor juris
Assistent R.U.G.

RECHTSpraak

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 18 september 1970.

Voorzitter: M. De Bersaques.

Raadsheer-verslaggever: M. Wauters.

Procureur-generaal: M. Ganshof van der Meersch.

Advocaat: Mr. Bayart.

Samenloop. — Art. 65 S.W. — Misdrijf uit onvoorzichtigheid en afzonderlijke telastlegging. — Onsplitsbaarheid van het feit. — Alleen de zwaarste straf. — Gewijsde. — Twee afzonderlijke straffen. — Met vaststelling van de eenheid van het feit. — Gevolgen ten aanzien van de burgerlijke rechtsvordering.

Wanneer het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, bestanddeel van een misdrijf uit onvoorzichtigheid, bovendien het voorwerp is van een afzonderlijke telastlegging, is de strafrechter, wegens de onsplitsbaarheid van het feit en bij toepassing van art. 65 S.W., gehouden alleen de zwaarste straf uit te spreken.

Daaruit volgt dat, wanneer de strafrechter twee afzonderlijke straffen heeft uitgesproken, de rechter bij wie de burgerlijke rechtsvordering aanhangig is, ertoe gehouden is de fout, die het voorwerp van een afzonderlijke veroordeling heeft uitgemaakt, als vreemd te beschouwen aan het misdrijf uit onvoorzichtigheid.

Ten deze had de strafrechter echter beslist dat de alcoholintoxicatie van eiser de oorzaak of een van de oorzaken van het ongeval is geweest en een gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, bestanddeel van het door de artikelen 418 en 419 S.W. bepaalde misdrijf van onvoorzichtigheid, heeft uitgemaakt. Zelfs indien de strafrechter, door eiser tevens te veroordelen wegens het besturen van een voertuig toen het alcoholgehalte in het bloed minstens 1,50 gram per duizend bedroeg, een verkeerde toepassing heeft gemaakt van art. 65 S.W., heeft hij niettemin, in strijd met zijn beslissing nopens de straffen, de eenheid van het feit dat tot de twee veroordelingen aanleiding gaf, vastgesteld, zodat de burgerlijke rechter, bij gemis van zekerheid omtrent het dienaangaande rechterlijke gewijsde, door de strafbeslissing niet is verbonden.

Berteloot t./ N.V. Le Recours belge.

Gelet op het bestreden arrest, op 25 maart 1969 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 65, 418, 419 van het Strafwetboek, 3, 4, van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaandelijke titel van het Wetboek van strafvordering, 1319, 1320, 1350, 1351, 1452 van het Burgerlijk Wetboek, 23, 24, 25 en 26 van het Gerechtelijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest, om de rechtsvordering van verweerster ontvankelijk en gegrond te verklaren welke ertoe strekte terugbetaling te bekomen van de vergoedingen, die zij als verzekeraar van de aansprakelijkheid van eiser had betaald ingevolge een ongeval waarvoor eiser aansprakelijk was gesteld, het middel van eiser heeft verworpen waardoor hij liet gelden dat door een arrest van het Hof van beroep te Gent, rechtdoende in correctionele zaken, op 7 januari 1964 gevelde, een afzonderlijke veroordeling te zijnen laste uitgesproken was, enerzijds wegens onvrijwillige doodslag van D., die in het kwetsieus ongeval om het leven kwam, en anderzijds wegens het sturen in staat van alcoholintoxicatie, dat deze afzonderlijke veroordeling insloot dat volgens de strafrechter, wiens beoordeling op dit punt gezag van gewijsde had, de alcoholintoxicatie geen element was van het gebrek aan vooruitzicht of voorzorg waardoor de dood van D. werd veroorzaakt, en doordat het bestreden arrest die beslissing heeft laten steunen op zekere beschouwingen van feitelijke aard en verder op de beschouwing dat in voormeld arrest van 7 januari 1964 uitdrukkelijk en met aandrang het oorzakelijk verband tussen de alcoholintoxicatie en het ongeval werd vastgesteld, dat dit arrest niet impliciet het tegenovergestelde kon betekenen van wat er impliciet in werd verklaard, en dat de afzonderlijke beteugeling van de twee misdrijven kon gerechtvaardigd worden doordat het misdrijf van alcoholintoxicatie ook vóór en onafhankelijk van de onvrijwillige doodslag gepleegd was geworden, zodat het zich geenszins opdroeg, zelfs bij de aanneming van het oorzakelijk verband, de twee telastleggingen op grond van eendaadse samenloop samen te voegen.

terwijl overeenkomstig artikel 65 van het Strafwetboek, waar het misdrijf van alcoholintoxicatie, ook al werd het vóór en aldus onafhankelijk van de onvrijwillige doodslag gepleegd, niettemin een oorzakelijk verband vertoont met het ongeval en aldus een element uitmaakt van het misdrijf van onvoorzichtigheid dat door de artikelen 418 en 419 van het Strafwetboek wordt beteugeld, de rechter wegens de onsplitsbaarheid van het feit, gehouden is alleen de zwaarste straf uit te spreken;

terwijl het gezag hetwelk op grond van de artikelen 3, 4 van voormelde wet van 17 april 1878, 1350, 1351, 1352 van het Burgerlijk Wetboek, 23, 24, 25 en 26 van het Gerechtelijk Wetboek aan een dergelijke beslissing van de strafrechter wordt gehecht, namelijk ten deze aan het voormeld in kracht van gewijsde gegaan arrest van 7 januari 1964, de rechter, bij wie de burgerlijke rechtsvordering aanhangig is gemaakt, verplicht de afzonderlijk strafrechtelijk gesanctioneerde fout als vreemd aan het misdrijf door onvoorzichtigheid te beschouwen, ook indien de motivering van het strafarrest dienaangaande het beschikking gedeelte ervan zou tegenspreken;

en terwijl zodoende, nu voormeld arrest van 7 januari 1964 eiser veroordeeld had, enerzijds, tot een enkele straf wegens doding door onvoorzichtigheid en wegens over-

trekkingen van het verkeersreglement en, anderzijds, tot een afzonderlijke straf om een voertuig te hebben bestuurd na alcoholische dranken in zodanige hoeveelheid te hebben gebruikt, dat het alcoholgehalte van zijn bloed op het ogenblik dat hij bestuurde ten minste 1,5 gram per liter bedroeg, dit arrest zeker en noodzakelijk heeft gewonnen dat de staat van alcoholintoxicatie van eiser noch de oorzaak noch een van de oorzaken was geweest van het ongeval waarvoor hij aansprakelijk was gesteld, en hetwelk verweerster, zijn verzekeraar, moest vergoeden, waaruit volgt dat, door te beslissen dat voormeld arrest van 7 januari 1964 door het Hof van beroep te Gent zetelende in correctionele zaken geveld, een oorzakelijk verband had vastgesteld tussen de alcoholintoxicatie van eiser en het ongeval, het bestreden arrest de bewijskracht heeft geschonden welke door de artikelen 1319 en 1320 van het Burgerlijk Wetboek aan gezegd strafarrest wordt gehecht :

Overwegende dat eiser door een in kracht van gewijsde getreden arrest, gewezen op 7 januari 1964 door het Hof van beroep te Gent, veroordeeld werd, enerzijds, tot een gevangenisstraf van drie maanden en een geldboete van 200 frank uit hoofde van onvrijwillig de dood te hebben veroorzaakt en de snelheid van zijn voertuig niet naar behoren te hebben geregeld en, anderzijds, tot een gevangenisstraf van een maand en een geldboete van 100 frank en een verval van recht een voertuig te besturen voor de duur van acht maanden, om op een openbare plaats een voertuig te hebben bestuurd met een alcoholemie van minstens 1,50 gram per duizend ;

Overwegende dat wanneer het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, bestanddeel van een misdrijf uit onvoorzichtigheid, bovendien het voorwerp is van een afzonderlijke telastlegging, de strafrechter wegens de onsplitsbaarheid van het feit, en bij toepassing van artikel 65 van het Strafwetboek, gehouden is alleen de zwaarste straf uit te spreken ;

Overwegende dat daaruit volgt dat wanneer de strafrechter twee afzonderlijke straffen heeft uitgesproken, de rechter bij wie de burgerlijke rechtsvordering aanhangig is, ertoe gehouden is de fout, welke het voorwerp van een afzonderlijke telastlegging heeft uitgemaakt, als vreemd te beschouwen aan het misdrijf uit onvoorzichtigheid ;

Doch overwegende dat het arrest van 7 januari 1964 de veroordeling van eiser wegens onvrijwillige doding steunt onder meer hierop... « dat de alcoholintoxicatie vaststaat, welke tot gevolg had dat de aandacht en reactievermogens van Berteloot zeer verminderd waren en hij aldus de vereiste bekwaamheid niet meer bezat om veilig te sturen » ;

Dat de strafrechter zodoende beslist dat de alcoholintoxicatie van eiser de oorzaak of een van de oorzaken van het ongeval is geweest en een gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, bestanddeel van het door de artikelen 418 en 419 bepaalde misdrijf van onvoorzichtigheid, heeft uitgemaakt ;

Overwegende dat zelfs indien de strafrechter, door eiser tevens te veroordelen wegens het besturen van een voertuig toen het alcoholgehalte in het bloed ten minste 1,50 gram per duizend bedroeg, een verkeerde toepassing heeft gemaakt van artikel 65 van het Strafwetboek, hij niettemin, in strijd met zijn beslissing nopens de straffen, de eenheid van het feit dat tot twee veroordelingen aanleiding gaf, heeft vastgesteld, zodat de burgerlijke rechter, bij gemis van zekerheid omtrent het dienaangaande rechterlijke gewijsde, door de strafbeslissing niet is verbonden ;

Dat hieruit volgt dat het bestreden arrest, door te beslissen dat de afzonderlijke veroordeling van eiser wegens gezegde twee misdrijven niet insluit dat de al-

coholintoxicatie geen element was van het gebrek aan vooruitzicht of voorzorg waardoor de dood van het slachtoffer werd veroorzaakt, na er op gewezen te hebben dat in het arrest van 7 januari 1964 « uitdrukkelijk en zelfs met aandrang het causaal verband tussen de alcoholintoxicatie en het ongeval wordt vastgesteld », noch de bewijskracht van gezegd arrest van 7 januari 1964, noch het gezag dat eraan is gehecht heeft miskend, noch de artikelen 65, 418 en 419 van het Strafwetboek heeft geschonden ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT. — Zie het bestreden arrest van het Hof van Beroep te Gent van 25 maart 1969 in Pas., 1969, II, 145 en het in dit nummer opgenomen cassatiearrest van 27 november 1970.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 27 november 1970.

Voorzitter-verslaggever : M. Wauters.

Eerste advocaat-generaal : M. Mahaux.

Advocaten : Mrs. Bayart en Van Ryn.

Samenloop. — Art. 65 S.W. — Misdrijf uit onvoorzichtigheid en afzonderlijke telastlegging. — Onsplitsbaarheid van het feit. — Alleen de zwaarste straf. — Gewijsde. — Twee afzonderlijke straffen. — Gevolgen ten aanzien van de burgerlijke rechtsvordering.

Wanneer het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, bestanddeel van een misdrijf uit onvoorzichtigheid, bovendien het voorwerp is van een afzonderlijke telastlegging, is de strafrechter, wegens de onsplitsbaarheid van het feit en bij toepassing van art. 65 S.W., gehouden alleen de zwaarste straf uit te spreken.

Daaruit volgt dat, wanneer de strafrechter twee afzonderlijke straffen heeft uitgesproken, de rechter bij wie de burgerlijke rechtsvordering aanhangig is, ertoe gehouden is de fout, die het voorwerp van een afzonderlijke veroordeling heeft uitgemaakt, als vreemd te beschouwen aan het misdrijf uit onvoorzichtigheid.

Zulks geldt, niet alleen wanneer de strafrechter uitdrukkelijk uitspraak heeft gedaan nopens de afwezigheid van oorzakelijk verband tussen die fout en dit misdrijf, maar ook wanneer zijn beslissing impliciet een zodanig verband uitsluit.

Decoster t./ N.V. De Belgische Verdediging.

Gelet op het bestreden arrest, op 15 oktober 1969 door het Hof van beroep te Gent gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 9 van de Grondwet, 2, 65 van het Strafwetboek, 3, 4 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, 360 van het Wetboek van strafvordering, 1319, 1320, 1349, 1350, inzonderheid 3°, 1351 en 1352 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest, na geconstateerd te hebben dat eiser bij het in kracht van gewijsde gegaan

arrest van 28 september 1967 van het Hof van beroep te Gent werd veroordeeld, enerzijds, tot een bepaalde straf wegens doden en verwonden door onvoorzichtigheid, en, anderzijds tot een afzonderlijke straf om een voertuig te hebben bestuurd na alcoholische dranken in zodanige hoeveelheid te hebben gebruikt dat het alcoholgehalte van zijn bloed op het ogenblik dat hij bestuurde ten minste 1,5 gram per liter bedroeg, de staat van alcoholintoxicatie van eiser beschouwt als een grove fout die in oorzakelijk verband staat met het ongeval, beslist dat ten deze voormeld strafarrest de burgerlijke rechter niet kan binden omdat er geen zekerheid bestaat dat de strafrechter werkelijk over dit oorzakelijkheidsverband heeft geoordeeld, en dienvolgens de door verweerster tegen eiser ingestelde rechtsvordering tot terugbetaling van de sommen welke zij, als verzekeraar van eiser, aan de door het ongeval benadeelde partijen heeft uitbetaald, inwilligt,

terwijl wanneer het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, bestanddeel van een misdrijf van onvoorzichtigheid, bovendien het voorwerp is van een afzonderlijke telastlegging, de rechter, wegens de onsplitsbaarheid van het feit en bij toepassing van de artikelen 9 van de Grondwet, 2 en in het bijzonder 65 van het Strafwetboek, gehouden is alleen de zwaarste straf uit te spreken,

terwijl het gezag, hetwelk door de artikelen 3 en 4 van de wet van 17 april 1878, 360 van het Wetboek van Strafvordering en 1349 tot 1352 van het Burgerlijk Wetboek aan een dergelijke beslissing van de strafrechter wordt toegekend, de rechter, bij wie de burgerlijke rechtsvordering aanhangig is gemaakt, verplicht de afzonderlijk strafrechtelijk gesanctioneerde fout van intoxicatie als vreemd aan het misdrijf door onvoorzichtigheid te beschouwen,

en terwijl, gezien de hoger aangeduide beschikkingen van het strafarrest van 28 september 1967, door dit arrest zeker en noodzakelijk werd gevonnist dat de staat van alcoholintoxicatie van eiser noch de oorzaak noch een van de oorzaken was geweest van het ongeval waarvoor hij aansprakelijk werd gesteld en hetwelk verweerster, zijn verzekeraar, moest vergoeden, zodat het bestreden arrest de bewijskracht heeft miskend welke door de artikelen 1319 en 1320 van het Burgerlijk Wetboek aan gezegd strafarrest wordt gehecht;

Overwegende dat eiser door een in kracht van gewijsde getreden arrest, op 28 september 1967 door het Hof van beroep te Gent gewezen, veroordeeld werd, enerzijds, tot een gevangenisstraf van vijf maanden, een geldboete van honderd frank en negen maanden ontzetting uit het recht een voertuig te sturen, om onvrijwillig de dood en verwondingen te hebben veroorzaakt en, anderzijds, tot een gevangenisstraf van een maand, een geldboete van honderd frank en drie maanden ontzetting uit het recht een voertuig te sturen, om op een openbare plaats een voertuig te hebben bestuurd met een alcoholemie van minstens 1,50 gram per duizend;

Overwegende dat wanneer het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, bestanddeel van een misdrijf uit onvoorzichtigheid, bovendien het voorwerp is van een afzonderlijke telastlegging, de strafrechter, wegens de onsplitsbaarheid van het feit, en bij toepassing van artikel 65 van het Strafwetboek, gehouden is alleen de zwaarste straf uit te spreken;

Overwegende dat daaruit volgt dat wanneer de strafrechter twee afzonderlijke straffen heeft uitgesproken, de rechter bij wie de burgerlijke rechtsvordering aanhangig is, ertoe gehouden is de fout, welke het voorwerp van een afzonderlijke veroordeling heeft uitgemaakt, als vreemd te beschouwen aan het misdrijf uit onvoorzichtigheid;

Dat zulks geldt, niet alleen wanneer de strafrechter uitdrukkelijk uitspraak heeft gedaan nopens de afwezigheid van oorzakelijk verband tussen die fout en dit misdrijf,

maar ook wanneer zijn beslissing impliciet dergelijk verband uitsluit;

Overwegende dat verweerster staande houdt dat het bestreden arrest, naast de fout bestaande in het besturen in toestand van alcoholintoxicatie, een andere fout in aanmerking heeft genomen die het karakter van grove fout in de zin van artikel 29-9 van de verzekeringspolis vertoont; dat deze afzonderlijke fout hierin zou bestaan hebben « dat appellant met zijn vóór- en achterslijkweerders de achterslijkweerder van het in te halen voertuig getroffen heeft, dat hij zelf stelt dat hij slechts een ruimte van 20 centimeter gelaten heeft tussen zijn wagen en het in te halen voertuig en dat hij toegeeft dat zijn rechterwielen op de rechterhelft zijn gebleven »;

Overwegende echter dat het bestreden arrest dit foutief rijden aanhaalt als een bewijs van de alcoholintoxicatie en van het causaal verband tussen deze intoxicatie en het ongeval; dat het er op wijst « dat in het concrete geval de intoxicatie een zware fout beduidt, waarvan de appellant zich bewust was of moest zijn, die het risico buitensmatig heeft verzwaaard en tevens in oorzakelijk verband staat met het ongeval » en « dat dergelijke misrekening en onvoorzichtige rijwijze duidelijk in verband staat met zijn alcoholintoxicatie; dat zonder de inwerking van de alcohol hij de vóór hem liggende ruimte zou benut hebben om op veilige afstand van de in te halen wagen te blijven »;

Dat hieruit volgt dat het bestreden arrest geen andere fout dan de alcoholintoxicatie in aanmerking heeft genomen om het verhaal van verweerster gegrond te verklaren;

Overwegende dat verweerster slechts een verhaal op eiser kon uitoefenen in zover er een oorzakelijk verband bestond tussen de door deze laatste begane fout en het ongeval;

Dat het arrest van 28 september 1967, dat geen met het toepassen van twee afzonderlijke straffen strijdige redenen inhoudt, zulk verband impliciet uitsluit;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest;

Beveelt dat melding van dit arrest zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan, zegt dat erover door de feitenrechter zal worden beslist;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT. — Zie het vernietigde arrest van het Hof van Beroep te Gent van 15 oktober 1969, R.W. 1969-70, 811. Verg. ook Hof Gent 6 april 1971, R.W. 1970-71, 1660 en het in dit nummer opgenomen cassatiearrest van 18 september 1970.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 18 december 1970.

Voorzitter: M. Wauters.

Raadsheer-verslaggever: Ridder de Schaetzen

Advocaat-generaal: M. Colard.

Advocaten: Mrs. De Bruyn en Houtekier.

Pand. — Tegeldemaking. — Recht van voorrang op de verkoopprijs. — Op de intresten. — Tot op de dag van de betaling.

De tegeldemaking van een met een zekerheid bezwaard goed door een andere persoon dan de schuldeiser, ten deze de curator van het faillissement van de schuldenaar, doet de aan deze zekerheid verbonden rechtsgevolgen niet teniet.

Het recht van voorrang wordt immers op de verkoop-prijs overgedragen, zodat het bedrag dat de curator heeft ontvangen met dit recht bezwaard blijft, zowel wat de hoofdsom van de schuldvordering als wat de intresten ervan tot op de dag van de betaling betreft.

De Clercq e.a. t./ Faillissement N.V. Sappia.

Gelet op het bestreden arrest, op 28 maart 1969 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 4, 9 van de wet van 5 mei 1872 houdende herziening van de bepalingen van het Wetboek van koophandel betreffende het pand en de commissie (Wetboek van koophandel, boek I, titel VI), 1, 4, 8, 9, 11, 12 van de wet van 25 oktober 1919 betreffende het in pand geven van de handelszaak, het disconto en het in pand geven van de factuur, alsmede de aanvaarding en de keuring van de rechtstreeks voor het verbruik gedane leveringen, deze wet gewijzigd door artikel 2 van het Koninklijk besluit nr 282 van 30 maart 1936, 451, 454, 528, 542, 543, 544, 547, 561 van het boek III van het Wetboek van koophandel (wet van 18 april 1851 betreffende faillissement, bankbreuk en uitstel van betaling), en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, bij bevestiging van het vonnis van de eerste rechter, beslist dat de eisers, als schuldeisers die als pandhouders in de handelszaak van de gefailleerde vennootschap gerechtigd zijn, slechts aanspraak kunnen maken op de intresten van hun schuld-vordering tot op de dag waarop het pand door de verweerders qualitate te gelde werd gemaakt, derhalve beveelt, alvorens over de eis uitspraak te doen, dat de eisers een nieuwe afrekening van de intresten zullen opmaken « met inachtneming dat de intresten slechts dienen berekend te worden tot op 4 november 1965 », en aldus beslist, zonder evenwel te ontkennen dat de eisers voor de zekerheid zowel van de hoofdsom als van de intresten van hun schuld-vordering een pand op de handelszaak van de gefailleerde vennootschap genoten, op de gronden: dat inzake faillissement de intresten in principe vanaf de dag van het vonnis van faillietverklaring niet meer lopen, dat artikel 451, lid 2, van de wet op de faillissementen een uitzondering op dat principe uitmaakt ten voordele van de gewaarborgde schuld-vorderingen op de sommen die voortkomen van de aan voorrecht, pandgeving of hypotheek verbonden goederen, dat uit het uitzonderlijk karakter van deze beschikking dient afgeleid te worden dat ze slechts van toepassing is zolang de schuld-vordering door een voorrecht, pandgeving of hypotheek gewaarborgd blijft; dat haar toepassing dus op het ogenblik van de verwezenlijking van de waarborg een einde neemt, dat van dit ogenblik af de schuldeiser slechts het recht heeft zijn schuld-vordering op de van zijn waarborg afkomstige som te doen betalen en dat er, voor het overige, naar het algemene principe teruggekeerd wordt, zodat de intresten op deze som na de verwezenlijking van de waarborg niet meer lopen,

terwijl de staat van faillissement van de schuldenaar, zelfs ten opzichte van de massa, de loop van de intresten van de door een voorrecht, een pandgeving of een hypotheek gewaarborgde schuld-vorderingen niet stopzet, en onaangeroerd laat het recht van de schuldeisers, die deze waarborg voor de zekerheid van hun schuld-vordering en de intresten hiervan genieten, te worden betaald bij voorkeur op de sommen welke voortkomen van de tegeldemaking van de aan het voorrecht, het pand of de hypotheek verbonden goederen, wat betreft en de hoofdsom en de intresten van hun schuld-vordering die gelopen hebben tot met de dag van de betaling (schending inzonderheid van de artikelen 1, 4, 9 van voormelde wet van 5 mei 1872, 1, 4, 8, 9, 11, 12 van voormelde wet van 25

oktober 1919, gewijzigd bij artikel 2 van het Koninklijk besluit nr 282 van 30 maart 1936, 451, 454, 542, 544 van boek III van het Wetboek van koophandel, en 97 van de Grondwet);

en terwijl die rechtsregel moet nageleefd worden ook door de curator die, in de uitvoering van zijn wettelijke opdracht als vereffenaar van het faillissement, de hand legt op de in pand gegeven bestanddelen van de handelszaak van de gefailleerde, ze verkoopt en de prijs ervan ontvangt voor rekening van de schuldeisers (schending van alle, vooraan in het middel aangeduide wetsbepalingen);

Overwegende dat de vordering ingesteld door de eisers strekt tot betaling van de intresten van een schuld-vordering gewaarborgd door een pandrecht op een handelszaak, te rekenen van de tegeldemaking van dat pand door de curators van het faillissement van de schuldenaars tot op de dag van de door gezegde curators aan de eisers gedane betaling;

Overwegende dat het arrest die vordering afwijst om de reden dat uit het uitzonderlijk karakter van de bepaling van artikel 451, lid 2, van de faillissementswet « dient afgeleid te worden dat ze slechts van toepassing is zolang de schuld-vordering door een voorrecht, een pandgeving of een hypotheek gewaarborgd blijft; dat haar toepassing dus op het ogenblik van de verwezenlijking van de waarborg een einde neemt »;

Overwegende, nochtans, dat de tegeldemaking van een met een zekerheid bezwaard goed door een andere persoon dan de schuldeiser, ten deze door de curators van het faillissement van de schuldenares, de aan deze zekerheid verbonden rechtsgevolgen niet teniet doet;

Overwegende, immers, dat het recht van voorrang op de verkoopprijs wordt overgedragen, zodat het bedrag dat de curator heeft ontvangen met dit recht bezwaard blijft, zo wat betreft de hoofdsom van de schuld-vordering als wat betreft de intresten ervan tot op de dag van de betaling;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt de bestreden beslissing;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan om erover te worden beslist door de feitenrechter;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Gent.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 23 juni 1970.

Voorzitter: A. Mast.

Raadsheren: de HH. Mees en Baeteman.

Substituut-auditeur-generaal: M. De Pover.

Rechtpleging. — Aanwijzing van de tegenpartij. — Talen in bestuurszaken. — Verzoekschrift termijn.

Buiten de zaak dient te worden gesteld de Vice-Eerste Minister en Minister van Begroting die zich ertoe heeft beperkt zijn instemming met het bestreden Koninklijk Besluit te betuigen of dit mede te ondertekenen overeenkomstig artikel 6 van de wet van 20 juli 1921 tot instelling van de boekhouding der betaalbaar gestelde kredieten.

Uit de Parlementaire voorbereiding van de wet van 2 augustus 1963 op het gebruik van de talen in bestuurs-

zaken blijkt dat de bijzondere verjaringstermijn van 5 jaar waarover sprake in artikel 58 van de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966, enkel ten behoeve van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht is ingesteld en dat geen andere rechtzoekende die de vernietiging door de Raad van State van een beschikking of een verordening wegens strijdigheid met de taalwetgeving nastreeft, zich daarop kan beroepen.

Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel t./ de Belgische Staat (Minister van Binnenlandse Zaken. — Minister van het Openbaar Ambt en Vice-Eerste Minister en Minister van Begroting).

Arrest nr. 14188

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de hierna vermelde koninklijke besluiten van 30 november 1966, genomen ter uitvoering van de wet van 2 augustus 1963 op het gebruik van de talen in bestuurszaken en bekendgemaakt in het « Belgisch Staatsblad » van 3 december 1966 :

1° koninklijk besluit tot vaststelling met het oog op de toepassing van artikel 43 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, van de graden van de ambtenaren onderworpen aan het statuut van het rijkspersoneel, die eenzelfde trap van de hiërarchie vormen ;

2° koninklijk besluit tot regeling van de inschrijving van de ambtenaren van de hoofdbesturen en van de in België zetelende uitvoeringsdiensten op een van de taalrollen ;

3° koninklijk besluit betreffende de aanwijzing van tweetalige adjuncten in de centrale diensten ;

4° koninklijk besluit houdende maatregelen ter vrijwaring van de rechten verkregen door de ambtenaren die in dienst waren op 9 juli 1932 ;

5° koninklijk besluit houdende maatregelen ter vrijwaring van de rechten verkregen door de eentalige ambten op 1 september 1963 in dienst in de centrale besturen en in de in België zetelende uitvoeringsdiensten ;

6° koninklijk besluit houdende maatregelen tot vrijwaring van ambtenaren die op 1 september 1963 verbonden waren aan een plaatselijke of gewestelijke dienst gevestigd in Brussel-Hoofdstad ;

7° koninklijk besluit houdende maatregelen tot vrijwaring van de verkregen rechten van ambtenaren die op 1 september 1963 verbonden waren aan een plaatselijke of gewestelijke dienst gevestigd in een randgemeente ;

8° koninklijk besluit houdende maatregelen tot vrijwaring van de verkregen rechten van ambtenaren die op 1 september 1963 verbonden waren aan een dienst gevestigd in het Franse, het Nederlandse of het Duitse taalgebied ;

9° koninklijk besluit tot vaststelling van de voorwaarden voor het uitreiken van de bewijzen omtrent de taalkennis voorgeschreven bij artikel 53 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken ;

10° koninklijk besluit genomen met betrekking tot de Katholieke Universiteit te Leuven, tot uitvoering van artikel 51, lid 1, van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken ;

Overwegende dat de bestreden besluiten niet zijn genomen op voordracht van de Vice-Eerste Minister en Minister van Begroting dat deze vreemd is gebleven aan verscheidene besluiten en, wat de overige betreft, zich ertoe beperkt heeft zijn instemming met de voorgenomen regeling te betuigen en een van die besluiten mede te ondertekenen overeenkomstig artikel 6 van de wet van 20 juli 1921 tot instelling van de boekhouding der betaalbaar

gestelde kredieten ; dat derhalve het verzoek van de derde tegenpartij om buiten de zaak te worden gesteld moet worden ingewilligd ;

Overwegende dat de eerste en tweede tegenpartijen opwerpen dat het beroep, ingesteld lang na het verstrijken van de termijn van zestig dagen te rekenen vanaf de benkendmaking van de bestreden besluiten, niet ontvankelijk is ;

Overwegende dat, volgens de stelling van de verzekerende partij, in de onderhavige zaak niet de termijn voorgeschreven in artikel 4 van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State moet worden in acht genomen, vermits de vaststelling van de nietigheid van de bij artikel 58 van de gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken bedoelde handelingen en verordeningen, krachtens het laatste lid van die wetsbepaling, eerste na vijf jaar verjaart ;

Overwegende dat uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 2 augustus 1963 op het gebruik van de talen in bestuurszaken blijkt dat bedoelde bijzondere verjaringstermijn enkel ten behoeve van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht is ingesteld en dat geen andere rechtzoekende die de vernietiging door de Raad van State van een beschikking of een verordening wegens strijdigheid met de taalwetgeving nastreeft, zich daarop kan beroepen ; dat de exceptie moet worden aangenomen.

Besluit :

Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL.

8e Kamer. — 25 maart 1971.

Voorzitter : M. Verwilghen.

Raadsheren : MM. Delva en Dieudonné.

Advocaten : Mrs. Jacobs loco Annaert en Van Hoof.

Onrechtmatige overheidsdaad. — Gemeente. — Vrachtwagen met lading tot 3,98 m. — Verkeersbrug met 3,95 m hoogte. — Geen passende signalisatie. — Verschalking van het gewettigd vertrouwen van de bestuurder.

Bij het rijden onder een verkeersbrug, waarvan de onderkant 3,95 m van de begane grond was, werd een tot 3,98 m hoogte beladen vrachtwagen beschadigd.

Volgens art. 61, 3°, verkeersreglement, mag de hoogte van een beladen voertuig 4 m niet te boven gaan. De bestuurders van vrachtwagens mogen erop vertrouwen dat als de hoogte van hun lading 4 m niet te boven gaat, de openbare wegen die de overheid voor de voertuigen toegankelijk stelt, met inbegrip van de daarover aangelegde bruggen, een genoegzame verkeersveiligheid bieden.

Dit gewettigd vertrouwen werd in het onderhavige geval verschalkt. Bij gering hoogteverschil tussen brug en lading op reglementaire hoogte lopen vrachtwagens een risico dat de normen van hun wettelijke verplichting met betrekking tot de maximale laadhoogte te buiten gaat en dat van die aard is dat hun normale vooruitzichten misleid worden. De gemeente-overheid is tekortgekomen aan de haar door de artikelen 1382-1383 B.W. opgelegde veiligheidsverplichting, wegens haar verzuim dit abnormaal gevaar niet passend te hebben gesignaleerd, meer bepaald door het verbodsteken nr. 41.

Stad Halle t./ François.

Gelet op de in regelmatige vorm overgelegde en door de wet vereiste processtukken ;

Overwegende dat het hoger beroep, regelmatig naar vorm en tijd, ontvankelijk is ;

Overwegende dat de doelstelling van de door François ingestelde vordering en de feitelijke omstandigheden van het verkeersongeval, waarbij de *bovenkant* van het door diens aangestelde, Van Rijsbergen Petrus, bestuurde en tot 3,98 m. hoog beladen voertuig op 1 februari 1968 met de *onderkant van de verkeersbrug over de R. Vanbeverenstraat te Halle in aanraking kwam*, in het bestreden vonnis nauwkeurig werden omschreven ; dat het Hof daarheen verwijst ;

Overwegende dat de eerste rechter terecht en op grond van oordeelkundige beweegredenen die het Hof bijtreedt, heeft beslist dat de volledige aansprakelijkheid voor het ongeval eiseres in hoger beroep, stad Halle, ten laste valt ;

Overwegende dat *niet wordt betwist dat de stad Halle principieel aansprakelijk is voor de verkeersveiligheid op de op haar grondgebied gelegen Vanbeverenstraat, noch dat haar veiligheidsverplichting zich uitstrekt over de bewuste brug, welke diezelfde straat overspant ;*

Overwegende dat deze tweevoudige opwerping niet dienend ter zake is ; dat de *veiligheidsverplichting van de administratieve overheid inzake wegenbeleid in dit geval moet worden getoetst aan het door de samengelezen artikelen 61-3 van het verkeersreglement en 1382-1383 van het Burgerlijk Wetboek aangewezen aansprakelijkheids criterium ;*

Overwegende dat de maximale hoogte van de beladen voertuigen door voormeld artikel 61, 3° op 4 meter is vastgesteld ; dat hieruit volgt dat de bestuurders van zulke vrachtoertuigen *normalerwijs* mogen vertrouwen dat *zolang de hoogte van hun lading de 4 m. niet overschrijdt, zoals hier, de openbare wegen welke de overheid voor deze voertuigen toegankelijk stelt, met inbegrip van de daarover aangelegde bruggen, een genoegzame verkeersveiligheid bieden ;*

Overwegende dat dit gewettigd vertrouwen wordt *verschalkt*, wanneer zoals ter zake, de hoogte van de verkeersbrug slechts 3,95 m. bedraagt, terwijl de lading van de vrachtwagen 3,98 m. bereikt ; dat immers, bij gering hoogteverschil tussen brug en lading op reglementaire hoogte, de vrachtoverders telkens een risico lopen dat de *normen van hun wettelijke verplichting met betrekking tot de maximale laadhoogte te buiten gaat* en dienvolgens van aard is om hun *normale vooruitzichten* ten deze te misleiden ;

Dat de gemeenteoverheid is tekortgekomen aan de haar door artikelen 1382-1383 van het Burgerlijk Wetboek opgelegde veiligheidsverplichting, wegens haar verzuim dit abnormaal gevaar niet door passende signalisatie te hebben geseind, meer bepaald door het verkeersteken nr. 41 (toegang ontzegd aan de beladen voertuigen waarvan de hoogte 3,50 m. overtreft) ;

Overwegende dat uit wat voorafgaat volgt dat bestuurder Van Rijsbergen niet het hem gemaakte verwijt treft het bestaande gevaar niet te hebben voorkomen ;

Overwegende dat eiseres in hoger beroep tevergeefs het oorzakelijk verband tussen de ontstentenis van signalisatie en het ongeval betwist, op grond van de omstandigheid dat Van Rijsbergen, naar eigen verklaring, de hoogte van de hem toevertrouwde lading niet kende ; dat hij van uit zijn ervaring als vrachtoverder gerechtigd was te onderstellen dat het transportbedrijf François, voor wiens rekening hij reed, zoals gebruikelijk desbetreffende wettelijke voorschriften had nageleefd, wat materialiter met de werkelijkheid overeenstemde ;

Overwegende dat geen fout in noodzakelijk causaal ver-

band met het ongeval in hoofde van Van Rijsbergen, aangestelde van gedaagde in hoger beroep, bewezen is ;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935 ;

Ontvangt het hoger beroep ;

Verklaart het ongegrond ;

Bevestigt het bestreden vonnis ;

Verwijst eiseres in hoger beroep in de kosten van beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3de Kamer. — 28 januari 1971.

Voorzitter : M. Van Mallegheem

Raadsheren : M.M. Verhegge en Carsau.

Eerste advocaat-generaal : M. Vanhoudt.

Advocaten : Mrs. P. Van Eeckhaut, D. Belmans, G. Rammelaere en K. Moors (allen van de balie te Gent).

1. Drukkerijmisdrif. — Vlugschriften. — Geen naam en woonplaats van schrijver noch drukker. — Drukker. — Samenwerkende vennootschap. — Zaakvoerder.
2. Verspreider. — Niet bekend maken van naam van drukker of persoon van wie hij de vlugschriften ontving. — Straffeloosheid van art. 300. — S.W.B. niet toepasselijk.

1. De zaakvoerder van een samenwerkende vennootschap, exploitante van een drukkerij, waar vlugschriften werden gedrukt zonder dat daarin de ware naam en woonplaats van de schrijver of van de drukker werden vermeld, en die vervolgens onder het publiek verspreid werden, helpt wetens mede tot het uitgeven of verspreiden van die drukwerken en is schuldig aan het drukkerijmisdrif voorzien bij artikel 299 van het Strafwetboek.

2. Hij die vlugschriften zonder vermelding van naam en woonplaats van de schrijver of van de drukker verspreidt, zonder deze van meetaf aan bekend te maken, kan de straffeloosheid voorzien bij artikel 300 van het Strafwetboek niet genieten.

O.M. t./ Crevits Louis, Belmans Daniël en RobbroeckxEm.

Teneinde terecht te staan terzake van : te Gent op 11 november 1969 :

de eerste, tweede en derde :

Wetens te hebben meegeholpen tot het uitgeven of verspreiden van enigerlei drukwerk zonder dat daarin de ware naam en woonplaats van de schrijver of van de drukker zijn vermeld ;

Eerste beklagde daaraan schuldig verklaard, en aannemende dat, in toepassing van artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht, de tweede en derde beklagden van de straf, bepaald bij artikel 299 W.S.R., vrij blijven, werden, op tegenspraak,

De tweede en derde beklagden ontslagen van de vervolging zonder kosten ;

De eerste beklagde veroordeeld tot een geldboete van 26 frank, verhoogd met 190 deciemmen, aldus gebracht op 520 frank of een vervangende gevangenisstraf van acht dagen ;

De veroordeelde werd verwezen in de kosten ten bate van de Staat, begroot op 380 frank, vermits deze werden veroorzaakt door het onderzoek omtrent de feiten tegen hem weerhouden ;

Met gewoon uitstel voor een termijn van drie jaar enkel wat aangaat de geldboete tegen de veroordeelde uitgesproken.

Bij vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Gent, correctionele Kamer met één Rechter, gedagtekend 16 september 1970, waartegen het Openbaar Ministerie tegen de drie beklaagden op 23 september 1970, en de beklaagde Crevits Louis op 25 september 1970, hoger beroep hebben ingesteld.

Gehoord...

Overwegende dat het Openbaar Ministerie en de eerste beklaagde tijdig en rechtsgeldige vorm hoger beroep ingesteld;

Overwegende dat door het ingestelde strafrechtelijk opsporingsonderzoek, door het onderzoek en de behandeling van de zaak vóór de eerste rechter en vóór het hof:

het feit ten laste gelegd van de eerste beklaagde zoals voor de eerste rechter bewezen is gebleken;

het feit ten laste gelegd van de tweede beklaagde bewezen is geworden;

het feit ten laste gelegd van de derde beklaagde evenmin als voor de eerste rechter bewezen is gebleken;

1. De eerste beklaagde verklaart dat hij de «verantwoordelijke is van Gakko» (st. 4 verso van het dossier), een coöperatieve vennootschap, die o.m. een drukkerij uitbaat. Hij draagt derhalve de verantwoordelijkheid voor wat door die drukkerij wordt uitgegeven.

De pamfletten die o.m. door de tweede beklaagde werden verspreid en degene die in beslag werden genomen, werden in de drukkerij Gakko gedrukt; zij vermelden de naam en de woonplaats van de schrijver niet, ook niet die van de drukker. Zij werden door personeel van de drukkerij ter hand gesteld aan studenten die er een niet nader te bepalen aantal van hebben verspreid.

Als verantwoordelijke zaakvoerder van de drukkerij Gakko, heeft de eerste beklaagde medegeholpen aan het uitgeven van dit drukwerk doordat hij nagelaten heeft na te gaan voordat dit drukwerk de drukkerij verliet, of de wettelijke verplichting opgelegd in art. 299 W.S.R. werd nageleefd. Deze wetsbepaling houdt voor de beklaagde, verantwoordelijke voor de drukkerij Gakko, de verplichting in erover te waken dat geen drukwerk door de drukkerij uitgegeven wordt zonder de wettelijke vereiste vermelding van naam en adres van de schrijver of van de drukker.

Waar art. 299 W.S.R. bepaalt dat de medehulp bij de uitgifte of de verspreiding «wetens» moet geschieden om strafbaar te zijn, bedoelt de wetgever het geval waar het drukwerk de naam en het adres van de schrijver vermeldt, die buiten het weten van de drukker, niet overeenstemmen met degenen van de werkelijke schrijver. Het algemeen opzet dat alleen is vereist, blijkt wat de eerste beklaagde betreft, hieruit dat het uitgegeven drukwerk de wettelijke vereiste vermeldingen niet bevat.

Het staat vast en blijkt uit de verklaringen van Schelstraete (st. 9), Cools (st. 9/v.), Robbroeckx (st. 5/v en 10) dat het pamflet, voorwerp van het misdrijf, op ongeveer 3.000 exemplaren werd gedrukt in de drukkerij Gakko en dat het niet bedoeld was als bijlage aan het blad uitgegeven door het «taalminnend genootschap 't zal wel gaan».

De omstandigheid dat het verzamelen, het plooiën enz. van de pamfletten buiten de drukkerij Gakko gebeurde, en de beweerde goede trouw van de eerste beklaagde, wijzigen niets aan zijn hoger vastgestelde schuld.

2. Belmans Daniel heeft exemplaren van het beschouwde drukwerk verspreid (st. 1 van het dossier). Hij kon en moest weten dat het drukwerk dat hij verspreidde de vermeldingen opgelegd bij art. 299 W.S.R. niet bevatten. Hij kan niet inroepen dat hij deze bepaling van het straf-

wetboek niet kende; en de vrijstelling van straf voorzien bij art. 300 W.S.R. is op hem niet toepasselijk.

Immers, uit de eerste verklaring door Belmans aan de politie afgelegd, blijkt niet dat hij de naam van de drukker of van de persoon van wie hij de pamfletten had gekregen, heeft doen kennen. Dit blijkt evenmin uit de tweede verklaring, welke hij op 15 december 1960 aan de politie deed, doch enkel: de «pamfletten... lagen in ons lokaal ('t zal...)» en de leden die wilden konden exemplaren bekomen om uit te delen». Trouwens op dat tijdstip was de herkomst van die drukwerken reeds aan het gerecht gekend door de verklaring van Dubois op 18-11-1969 aan de politie (st. 4 van het dossier).

De omstandigheid dat meerdere personen aan het schrijven van het ontwerp van bewust drukwerk zouden hebben medegewerkt, wat tweede beklaagde beweert, doch niet bewijst, wijzigt in gene mate de verplichting voorzien bij art. 299 W.S.R..

3. Robbroeckx Emmanuel gaf het ontwerp van de tekening en de tekst voor het beschouwde drukwerk af aan een aangestelde van de drukkerij Gakko, teneinde het te drukken. Hij kon en moest echter niet vermoeden dat dit drukwerk door de drukker zou worden uitgegeven zonder dat deze laatste er zijn naam en adres op vermeld had.

Derhalve is de derde beklaagde niet schuldig aan het hem ten laste gelegde feit.

4. De straf door de eerste rechter uitgesproken ten laste van de eerste beklaagde is rechtmatig en gepast, mede met het terecht toegestane uitstel van uitvoering.

Ten aanzien van de tweede beklaagde zijn er verzachtende omstandigheden: hij werd nog niet strafrechtelijk veroordeeld. Om dezelfde redenen en omdat er gronden zijn om aan te nemen dat hij zich niet meer schuldig zal maken aan misdrijven zoals datgene dat thans ten zijnen laste aangehouden wordt mag hem de gunst van het uitstel van uitvoering van straf, zoals hierna bepaald, toegestaan worden.

Op deze gronden,

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak;

Gelet op de wetsbepalingen door de eerste rechter ingeroepen, ter uitzondering van artikel 300 S.W.B., en daarenboven gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935, artikel 85 van het Strafwetboek, artikelen 211 en 211 bis van het Wetboek van Strafvordering, en artikelen 8 §1 en 14 §1 van de wet van 29 juni 1964,

al deze wetsbepalingen door de heer Voorzitter ter terechtzitting van heden aangeduid;

Ontvangt de hogere beroepen, erover uitspraak doende:

Bevestigt het aangevochten vonnis waar het de eerste beklaagde heeft veroordeeld tot een geldboete van zesentwintig frank, verhoogd met 190 decimes, aldus gebracht op vijfhonderd twintig frank of een vervangende gevangenisstraf van acht dagen, met uitstel van tenuitvoerlegging enkel wat aangaat de geldboete tegen hem uitgesproken voor een termijn van drie jaar, en waar het de derde beklaagde van de strafvervolgung heeft ontslagen;

Doet het voor het overige teniet, opnieuw wijzende, zegt dat de tweede beklaagde schuldig is aan het hem ten laste gelegde feit, en uitspraak doende met éénparige stemmen, veroordeelt hem tot een geldboete van vijf frank, verhoogd met 190 decimes, aldus gebracht op honderd frank of een vervangende gevangenisstraf van één dag;

Beveelt dat de tenuitvoerlegging van hogervermelde straf ten laste van de tweede beklaagde uitgesproken, gewoon zal uitgesteld worden voor een termijn van één jaar, met ingang van heden, uitstel dat van rechtswege zal her-

roepen worden ingeval gedurende de proeftijd een nieuw misdrijf gepleegd is dat dat veroordeling tot een criminele straf of correctionele hoofdgevangenisstraf van meer dan twee maanden zonder uitstel ten gevolge heeft gehad;

Veroordeelt de eerste beklaagde tot vier/zesden en de tweede beklaagde tot twee/zesden van de kosten van beide aanleggen gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie, deze van eerste aanleg begroot voor het geheel op 380 frank en deze van hoger beroep begroot voor het geheel op 1.001 frank, kosten welke werden veroorzaakt door het onderzoek naar aanleiding van het feit door ieder van de verwezenen gepleegd.

EUROPEES RECHT

Permanente vertegenwoordiging van België bij de Europese Gemeenschappen.

Juridische informatie nr. 32.

Op 17 december 1970 deed het Hof van Beroep uitspraak in vier zaken die op grond van art. 177 aan het Hof werden voorgelegd. Drie ervan waren overgemaakt door het Hessische Verwaltungsgerichtshof, één door het Verwaltungsgericht Frankfurt/Main.

Alle zaken hadden betrekking op de waarborgregeling die werd ingevoerd in de gemeenschappelijke ordening van de graanmarkt.

Gezien deze regeling vaak door de belanghebbenden wordt aangevochten om haar uitgesproken dwingend karakter wordt de motivering die in deze arresten voorkomt uitvoerig weergegeven. We voegen er enkele beschouwingen aan toe.

I. Zaak 11/70:

Firma «Internationale Handelsgesellschaft mbH» te Frankfurt/Main tegen «Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel» te Frankfurt/Main.

A. Inhoud van het geding.

Op 7 augustus 1967 werd aan de «Internationale Handelsgesellschaft mbH» te Frankfurt/Main een uitvoercertificaat verstrekt voor 20.000 ton maïsmeel. Het certificaat was geldig tot 31 december 1967. De afgifte van dit certificaat was overeenkomstig art. 12, lid 1 al. 3 van Raadsverordening nr 120/67/EEG, afhankelijk van het stellen van een waarborg ad 0.50 RE per ton, als garantie dat zal worden voldaan aan de uitvoerverplichting. Na het verstrijken van de geldigheidsduur was de uitvoer slechts gerealiseerd voor 11.486,764 ton.

Daarop werd de waarborg overeenkomstig de Commissieverordening nr 43/67/EEG door de Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel verbeurd tot een bedrag van DM 17.026,47. Aan een bezwaarschrift van de eisers werd geen gevolg gegeven, zodat beroep werd aangetekend bij het Verwaltungsgericht te Frankfurt/Main. Dit laatste stelde overeenkomstig art. 177 van het EEG-Verdrag (prejudicieel beroep) aan het Hof van Justitie de volgende vragen:

1. Zijn de in art. 12, al. 3 van de Raadsverordening nr. 120/67 omschreven verplichting tot uitvoer, het daarbij stellen van een waarborg en het verbeuren van de waarborg wanneer de uitvoer niet tijdens de geldigheidsduur van het certificaat plaats vindt, regelmatig?

2. Zo ja, is dan art. 9 van de Commissieverordening nr. 473/67, genomen op grond van deze Raadsverordening, en waarin is bepaald dat slechts in geval van overmacht de waarborg niet wordt verbeurd, regelmatig?

In de verwijzingsbeschikking heeft het Verwaltungsgericht enkele overwegingen opgenomen die zijn twijfel

weergegeven nopens de geldigheid van deze gemeenschapsvoorschriften.

B. Arrest van 17 december 1970.

Het Hof wijdt eerst aandacht aan de overwegingen van de verwijzingsbeschikking waarin het *Verwaltungsgericht* verklaart dat het tot dusver de litigieuze bepalingen niet als rechtsgeldig heeft willen beschouwen. Het meent dat de waarborgregeling in strijd is met bepaalde aan het nationaal constitutioneel bestel ten grondslag liggende beginselen welke in het raam van het gemeenschapsrecht moeten worden gehandhaafd zodat het primaat van het supranationale recht zou hebben te wijken voor de beginselen van de Duitse grondwet. De waarborgregeling zou in het bijzonder indruisen tegen de beginselen inzake de vrijheid van handelen en dispositie, de economische vrijheid en de evenredigheid, zoals die met name in de artikelen 2, al. 1 en 14 van genoemde grondwet besloten liggen.

De gehele regeling zou dus al te zeer ingrijpen in de vrijheid van dispositie der handelaars terwijl het doel dat met de verordeningen werd beoogd met minder verstrekende maatregelen had kunnen bereikt worden.

Het Hof beantwoordt derhalve eerst het aldus gesteld probleem van de *bescherming der grondrechten in de communautaire rechtsorde* als volgt:

Het te baat nemen van regelen of begrippen ontleend aan het nationale recht, om de rechtsgeldigheid der handelingen van de gemeenschapsinstellingen te beoordelen, tast de eenheid en het tot gelding komen van het gemeenschapsrecht aan.

De geldigheid van zulke handelingen mag alleen aan het gemeenschapsrecht worden getoetst. Immers, de aard van het verdragsrecht, dat zijn oorsprong vindt in een autonome rechtsbron, brengt mede, wil het zijn communautaire aard niet verliezen en de rechtsgrondslag van de Gemeenschap zelf niet in gevaar worden gebracht, dat daartegen in rechte geen beroep op enige nationale rechtsregel mag worden gedaan.

De gezegde inbreuken op grondrechten zoals die in de grondwet van een Lid-Staat zijn neergelegd, of op de beginselen van het grondwettelijke bestel van een Lid-Staat, kunnen derhalve aan de rechtsgeldigheid van een handeling van de Gemeenschap of aan de werking van deze handeling op het grondgebied van die Staat niets afdoen.

Nochtans dient onderzocht te worden of geen enkele soortgelijke in het gemeenschapsrecht verankerde garantie werd miskend. De eerbiediging van de grondrechten maakt immers een bestanddeel uit van de algemene rechtsbeginselen waarvan de eerbiediging door het Hof van Justitie wordt verzekerd. De handhaving van deze rechten, ofschoon zij voortvloeit uit de gemeenschappelijke constitutionele traditie der Lid-Staten, moet verzekerd worden in het kader van het communautaire bestel en van de doelstellingen der Gemeenschap. Gezien de twijfel welke daarover bij het Verwaltungsgericht is gerezen, bestaat er aanleiding na te gaan of de waarborgregeling indruiste tegen rechten van fundamentele aard, waarvan de eerbiediging in de communautaire rechtsorde moet worden verzekerd.

De eerste vraag (wettigheid van de waarborgregeling)

Uit de tekst van de 13de overweging van de considerans van verordening nr 120/67 en uit de systematiek der verordeningen volgt, dat de waarborgregeling dient om te garanderen dat import- en exporttransacties waarvoor certificaten worden aangevraagd werkelijk worden uitgevoerd zulks om te verzekeren dat zowel de Gemeenschap als de Lid-Staten zo nauwkeurig mogelijk kennis dragen van de voorgenomen transacties. Die kennis is onontbeerlijk om de bevoegde gezagsorganen in staat te stellen een verantwoord gebruik te maken van de gewone en buiten-

gewone middelen welke ter hunner beschikking zijn gesteld ter verzekering van de werking van het ingesteld prijsensysteem. Deze noodzaak doet zich des te meer gevoelen omdat het gemeenschappelijk landbouwbeleid zware financiële verantwoordelijkheden meebrengt.

Het is derhalve van belang dat de bevoegde gezagsorganen niet slechts over statistische gegevens betreffende de marktsituatie beschikken doch ook over nauwkeurige prognoses voor de in- en uitvoer.

Deze prognoses zouden geen enkele betekenis hebben indien aan de certificaten geen verplichting voor de houders ervan verbonden waren, en deze verplichting zou op haar beurt geen feitelijk gezag hebben als haar naleving niet door passende middelen ware verzekerd. Er kan geen bezwaar tegen gemaakt worden dat de communautaire wetgever daartoe zijn keuze bepaald heeft op het middel van de waarborgstelling als rekening wordt gehouden met het feit dat dit mechanisme is afgestemd op de vrijwillige aard der aanvragen der certificaten en dat het vergeleken met andere mogelijke stelsels het voordeel biedt zowel eenvoudig als efficiënt te zijn. Een door verzoekster bepleite regeling (alleen opgave van gerealiseerde exporten en van niet gebruikte certificaten en een stelsel van boeten die a posteriori opgelegd worden) wordt dan als onbetrouwbaar en als moeilijk uit te voeren afgewezen. De gehele waarborgregeling is een noodzakelijk en tevens passend middel om de bevoegde gezagsorganen in staat te stellen een zo efficiënt mogelijk interventiebeleid op de graanmarkt te voeren.

De rechtsgeldigheid van bedoelde voorschriften van verordening nr 120/67 kan derhalve in beginsel niet worden betwist.

Nochtans moet worden onderzocht of bepaalde onderdelen van de waarborgregeling, getoetst aan de door het Verwaltungsgericht opgesomde beginselen, niet aanvechtbaar zijn:

a) De aan de waarborgstelling verbonden last bezwaart al te zeer de handel en wel in zodanige mate dat inbreuk op de grondrechten zou worden gemaakt.

Bij de beoordeling van de werkelijke last moet niet zo zeer de waarborgsom die terugbetaald wordt (0,50 RE per 1000 kg) in aanmerking worden genomen als wel de aan het stellen van de waarborg verbonden kosten en lasten.

Bij het waarden van deze last mag ook geen rekening worden gehouden met de verbeurte van de waarborgsom zelf vermits de handelaars nopens de als overmacht te beschouwen omstandigheden afdoende beschermd worden. Vergeleken met de totale waarde van de betrokken goederen en de andere handelskosten zijn de voormelde kosten niet onevenredig hoog.

Zij zijn het normale gevolg van een regeling tot ordening der markten bedacht naar de eis van het algemeen belang omschreven in art. 39 van het Verdrag, dat beoogt de landbouwbevolking een redelijke levensstandaard en tevens bij levering aan de verbruikers redelijke prijzen te verzekeren.

b) De verbeurte van de waarborg als gevolg van niet-nakoming van de in- of uitvoerverplichting is in werkelijkheid een geldboete of strafmaatregel. Daartoe heeft het Verdrag de Raad en de Commissie niet bevoegd verklaard.

Deze stelling berust op een onjuiste beoordeling van het waarborgstelsel dat niet met een strafsancie mag worden gelijkgesteld omdat het slechts de nakoming van een vrijwillig aangegane verbintenis garandeert.

c) De diensten van de Commissie zijn volgens verzoekster in technisch opzicht niet in staat te werken met de gegevens verkregen dank zij het gewraakte stelsel, zodat het geen enkel nut afwerpt. Ook vallen de litigieuze waren onder de regeling voor het actief veredelingsverkeer.

De argumenten zijn terzake niet dienend. De aangevoer-

de middelen immers vermogen op zich zelf niets af te doen aan het beginsel der waarborgregeling.

Besluit.

Het stelsel der certificaten met de eraan verbonden en door een waarborgsom gegarandeerde in- of uitvoerverplichting maakt geen inbreuk uit op enigerlei grondrecht.

Het waarborgmechanisme is een passend middel van de gemeenschappelijke ordening der landbouwmarkten in de zin van art. 40, lid 3, van het Verdrag en voldoet bovendien aan art. 43.

De tweede vraag (het begrip overmacht).

Het Verwaltungsgericht acht art. 9 van verordening nr. 473/67 overduidelijk en in strijd met voormelde beginselen omdat de verplichting tot in- of uitvoer en de verbeurte van de waarborg alleen maar kunnen vervallen in «als overmacht te beschouwen omstandigheden». Volgens zijn ervaring is dit voorschrift te beperkt omdat ook verbeurdverklaring plaats vindt in gevallen waarin de uitvoer achterwege bleef om aannemelijke doch niet met overmacht strictu sensu gelijk te stellen redenen.

Ook verzoekster in dit geding acht deze bepaling te streng.

Het Hof stelt vast dat de term overmacht, zoals die in de landbouwverordeningen wordt gebruikt, afgestemd is op de bijzondere aard van de rechtsbetrekkingen tussen de ondernemers en het nationale bestuur en op de doelstellingen van deze verordeningen. Hieruit volgt dat onder de term overmacht niet alleen een volstrekte onmogelijkheid is te verstaan maar dat zij mede omvat abnormale buiten toedoen van de importeur of exporteur ingetreden omstandigheden waarvan de gevolgen, spijs alle bestede zorg, slechts ten koste van onevenredig grote offers te vermijden waren geweest. Deze term is voldoende elastisch niet alleen voor wat de aard van de ingeroepen gebeurtenis betreft maar ook ten aanzien van de zorg die de exporteur had moeten betrachten om aan de gebeurtenis het hoofd te bieden, en van de omvang van de offers die hij daartoe op zich diende te nemen.

De door het Verwaltungsgericht ingeroepen gevallen waarin het verbeuren van de waarborgsom voor de exporteurs een ongerechtvaardigde en buitensporige last betekent, schijnen betrekking te hebben op uitvoer die hetzij door schuld of dwaling van de exporteur hetzij om redenen van zuiver commerciële aard achterwege is gebleven. De tegen art. 9 van verordening nr 473/67 ingebrachte bezwaren strekken er in werkelijkheid toe overwegingen welke uitsluitend ontleend zijn aan het belang en de gedragingen van bepaalde ondernemers, in de plaats te stellen van een regeling die is vastgesteld in het openbaar belang van de Gemeenschap. De regeling getroffen in de uitvoeringsverordening nr 473/67 krachtens de beginselen van verordening nr 120/67 strekt ertoe de ondernemers alleen van hun verbintenis te ontslaan als de in- of uitvoer tijdens de geldigheidsduur van het certificaat niet kon worden gerealiseerd wegens de in die bepalingen genoemde gebeurtenissen.

Buiten deze gevallen hebben zij zich te gedragen naar de voorschriften der landbouwverordeningen en niet naar overwegingen aan hun eigen belang ontleend. Door alleen de gevallen van overmacht in aanmerking te nemen heeft de communautaire wetgever derhalve kennelijk een regeling getroffen welke zonder de importeurs of exporteurs in onevenredige mate te belasten, zich ertoe leent de normale werking van de ordening van de graanmarkt in het algemeen belang zoals dit in art. 39 van het Verdrag is omschreven te verzekeren.

Besluit.

De voorschriften waarin het vrijgeven van de waarborg

tot gevallen van overmacht wordt beperkt leveren geen enkele grond op tot betwisting van de rechtsgeldigheid der waarborgregeling.

Antwoord.

Bij onderzoek naar de gestelde vragen is niet gebleken van gegronde bezwaren tegen de rechtsgeldigheid van:

1. Art. 12, lid 1, al. 3, van de Raadsverordening nr. 120/67/EEG van 13 juni 1967, waarin de afgifte der in- of uitvoercertifikaten afhankelijk is gesteld van een waarborg tot verzekering van de nakoming der verplichting tot in- of uitvoer tijdens de geldigheidsduur van het certificaat;

2. Art. 9 van de Commissieverordening nr. 473/67/EEG van 21 augustus 1967, ingevolge hetwelk de verplichting tot in- of uitvoer slechts vervalt en de waarborg alleen wordt vrijgegeven wanneer zich als overmacht te beschouwen omstandigheden voordoen.

II. Zaak 25/70:

Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel te Frankfurt/Main tegen Firma Köster, Berodt & C° te Hamburg.

A. Inhoud van het Geding.

Op 2 juni 1965 werd aan de firma Köster, Berodt & C° een uitvoercertificaat uitgereikt voor 1.200 ton grutten, gries en griesmeel van maïs. Overeenkomstig art. 7, lid 1 van de Commissieverordening nr. 102/64/EEG werd een waarborg gesteld ten bedrage van DM 2.400. Toen geen uitvoer had plaats gevonden tijdens de geldigheidsduur van het certificaat werd op 26 november 1965 de waarborgsom door de Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel verbeurd verklaard. Een bezwaarschrift bleef zonder gevolg zodat de firma in beroep ging bij het Verwaltungsgericht te Frankfurt/Main. Deze was van oordeel dat verordening nr. 102/64 niet rechtsgeldig was om reden van de er in vastgelegde waarborgregeling, dat de Commissie niet bevoegd was zulke regeling vast te stellen, en dat het evenredigheidsbeginsel werd geschonden. Het beroep werd dus toegewezen. Op zijn beurt ging nu de Einfuhr- und Vorratsstelle in hoger beroep bij het Hessische Verwaltungsgerichtshof. Overeenkomstig art. 177 van het EEG-Verdrag (Prejudicieel beroep) stelde deze aan het Hof van Justitie vier vragen betreffende de rechtsgeldigheid van verordening nr. 102/64/EEG.

B. Arrest van 17 december 1970.

Eerste vraag (betreffende de procedure voor het Beheerscomité). Is de procedure van art. 26 van de Raadsverordening nr. 19 houdende de geleidelijke totstandbrenging van een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector granen, krachtens welke de Commissieverordening nr. 102/64 is uitgevaardigd, in strijd met het EEG-Verdrag? Is die procedure verenigbaar met de artikelen 43, lid 2, 155, 173, 177 en 189 lid 1 van het EEG-Verdrag?

Deze vraag heeft betrekking op de wettigheid van de procedure voor het Beheerscomité ingesteld door de art. 25 en 26 van de Raadsverordening en in het bijzonder op de verenigbaarheid van deze procedure met de communautaire structuur en het evenwicht der instellingen, zowel wat hun onderlinge verhouding als wat de uitoefening hunner onderscheiden bevoegdheden betreft.

Het Hof onderzoekt achtereenvolgens de volgende opwerpingen:

1. De bevoegdheid tot vaststelling van de omstreden regeling kwam toe aan de Raad die volgens art. 43, lid 2, al. 3, van het verdrag op voorstel van de Commissie en na raadpleging van de vergadering had moeten beslissen. In de gevolgde rechtsgang werd van die procedure- en competentieregelen afgeweken.

Het Hof stelt vast dat zowel in het legislatieve stelsel van het verdrag zoals dat met name in art. 155, laatste streepje tot uiting komt, als in de constante praktijk der communautaire instellingen, overeenkomstig de in alle Lid-Staten aanvaarde rechtsopvattingen onderscheid wordt gemaakt tussen maatregelen welke rechtstreeks op het verdrag zelf berusten en afgeleid recht dat de uitvoering van deze maatregelen moet verzekeren. Er kan derhalve niet verlangd worden dat de verordeningen betreffende het gemeenschappelijk landbouwbeleid in al hun onderdelen door de Raad volgens de procedure van art. 43 worden vastgesteld. Aan dit voorschrift is voldaan zodra de hoofdzaken van de te regelen materie op die wijze zijn vastgelegd. Voorschriften ter uitvoering van basisverordeningen kunnen volgens een andere procedure vastgesteld worden hetzij door de Raad zelf, hetzij mits machtiging krachtens art. 155 door de Commissie. De maatregelen van de uitvoeringsverordening nr. 102/64 van de Commissie gaan het kader van de toepassing der beginselen van de basisverordening nr. 19 niet te buiten.

Besluit: De Commissie kon in verordening nr. 19 rechtsgeldig gemachtigd worden tot het nemen van de onderhavige uitvoeringsmaatregelen, waarvan derhalve de geldigheid met het oog op de eisen van art. 43, lid 2, niet kan worden betwist.

2. De procedure voor het Beheerscomité zou een inbreuk inhouden op de beslissingsbevoegdheid van de Commissie zodat de onafhankelijkheid van deze instelling in gevaar komt. Bovendien zou de omstandigheid dat een lichaam vreemd aan het verdrag een plaats inneemt tussen de Raad en de Commissie, een onzuiver element brengen in de verhouding tussen de instellingen en in de uitoefening van de beslissingsbevoegdheid.

Het Hof stelt vast dat volgens art. 155 «de Commissie de bevoegdheden uitoefent welke de Raad haar verleent ter uitvoering van de regels die hij stelt». Dit voorschrift waarvan het gebruik facultatief is laat het aan de Raad over de eventuele modaliteiten te bepalen waarvan hij de uitoefening der aan de Commissie verleende bevoegdheid afhankelijk stelt. De procedure voor het Beheerscomité behoort tot de modaliteiten waarvan de Raad een machtiging aan de Commissie mag afhankelijk stellen. Uit de analyse van het mechanisme van de artikelen 25 en 26 van verordening nr. 19 blijkt inderdaad dat het Beheerscomité tot taak heeft advies te geven over de door de Commissie ontworpen maatregelen, en deze laatste kan hoe dit advies ook moge zijn, onmiddellijk toepasselijke maatregelen vaststellen.

Wanneer het Comité in andere zin adviseert rust op de Commissie alleen de verplichting de genomen maatregelen ter kennis te brengen van de Raad. Het Comité heeft als taak een blijvend overleg te verzekeren opdat de Commissie zich daardoor kan laten leiden bij de uitoefening van de bevoegdheden welke haar door de Raad zijn verleend en tevens om het de Raad mogelijk te maken in plaats van de Commissie zelf een besluit te nemen. Het Beheerscomité is derhalve niet bevoegd in plaats van de Commissie of van de Raad te beslissen. Zonder derhalve aan het wezen van de communautaire structuur en aan het institutioneel evenwicht afbreuk te doen, maakt dit mechanisme het de Raad mogelijk aan de Commissie voldoende ruime uitvoerende bevoegdheden te verlenen, onder voorbehoud van het recht om denoods de beslissing aan zich te trekken.

Besluit: De wettigheid van de in de art. 25 en 26 van de verordening nr. 19 voorziene procedure voor het Beheerscomité kan uit het oogpunt van de institutionele structuur van de Gemeenschap niet betwist worden.

3. De procedure voor het Beheerscomité zou gebrekkig

zijn omdat dit mechanisme, door aan de Raad een « recht van cassatie » ten aanzien van door de Commissie genomen maatregelen in te ruimen, het Hof van Justitie van bepaalde bevoegdheden zou hebben beroofd.

Het Hof verklaart dat deze grief berust op een onjuiste kwalificatie van het aan de Raad verbleven eigen beslissingsrecht. De procedure voorzien in art. 26 van verordening nr. 19 brengt mede dat de Raad zelf in plaats van de Commissie mag optreden wanneer het Beheerscomité een negatief advies uitbrengt. Het stelsel is derhalve zo ingericht dat de uitvoeringsbeschikking in alle gevallen hetzij door de Commissie hetzij, bij wijze van uitzondering, door de Raad worden genomen. Van wie deze handelingen ook uitgaan, zij kunnen onder dezelfde voorwaarden leiden hetzij tot de procedure tot nietigverklaring van art. 173, hetzij tot de prejudiciële procedure van art. 177.

Besluit : Wanneer de Raad gebruik maakt van zijn recht om de beslissing aan zich te trekken beperkt zulks geenszins de bevoegdheden van het Hof van Justitie.

Tweede vraag (betreffende de aan de Commissie verleende machtiging). Ontbreekt voor de Commissieverordening nr. 102/64 niet de machtiging waardoor in art. 1 de aan het invoercertificaat inherente verplichting tot uitvoer, in art. 7, lid 1 de verplichting tot het stellen van een waarborg bij verlening van een uitvoercertificaat, en in art. 7, lid 2, de verbeurte van de waarborg bij niet-nakoming der uitvoerverplichting mocht worden geregeld? Of houdt het EEG-Verdrag in het algemeen, ofwel art. 16, lid 2, juncto lid 3, of art. 19 of art. 20 van de Raadsverordening nr. 19 zodanige machtiging aan de EEG-Commissie in?

Het Hof haalt de tekst aan van art. 16 van verordening nr. 19 waaruit blijkt dat in lid 2 waarin sprake is van de waarborgregeling alleen gewag wordt gemaakt van invoercertificaten voor granen *stricto sensu*. Deze tekst doet dus de vraag rijzen of de Commissie gemachtigd was de bedoelde regeling in de uitvoeringsverordening nr. 102/64 uit te breiden tot de uitvoer en tot de veredelingsprodukten.

Welnu voor de uitlegging van deze verschillende voorschriften moeten het systeem en de doelstellingen van art. 16 en van verordening nr. 19 in haar geheel worden nagegaan.

Lid 1 van art. 16 verraaft de bedoeling een regeling tot stand te brengen welke zal gelden voor in- en uitvoer van alle in verordening nr. 19 onder een marktordening gebrachte produkten zonder onderscheid. Dezelfde gedachtingang komt tot uitdrukking in lid 3, waarin voor alle in het raam van art. 16 te begeven bijzondere uitvoeringsvoorschriften naar de in art. 26 voorgeschreven procedure wordt verwezen. Tussen deze twee bepalingen van algemene strekking is lid 2 te beschouwen als een bijzondere uitvoeringsmaatregel welke ertoe strekt een gedeelte van de in lid 1 bedoelde voorschriften tot gelding te brengen. Een uitlegging in die zin, dat de waarborgen voor de doeltreffendheid der regeling alleen zou gelden voor het invoercertificaat en dan nog slechts voor een gedeelte van de produkten welke onder de marktordening vallen, zou de goede werking van het stelsel aantasten. Art. 16 moet derhalve in die zin worden verstaan dat de verwijzing naar de in lid 3 bedoelde uitvoeringsmaatregelen mede betrekking heeft op alle voorschriften welke moeten dienen om de in lid 2 voor bepaalde aspecten voorziene maatregelen aan te vullen naar het model van dit voorschrift. De Commissie was derhalve gemachtigd om, wat de uitvoercertificaten betreft, in verordening nr. 102/64 de voorschriften op te nemen van de art. 1 en 7 inzake de uitvoerverplichting en de waarborgstelling, alsmede de bepalingen betreffende de veredelingsprodukten, waartoe de waren behoren welke aanleiding gaven tot het geding. Het

blijkt aldus niet nodig te onderzoeken in hoever de art. 19 en 20 van verordening nr. 19 eventueel een rechtsgrondslag hadden kunnen opleveren voor de voorschriften van verordening nr. 102/64.

Derde vraag (betreffende het vrijheidsbeginsel en het evenredigheidsbeginsel). Zijn de bepalingen van de Commissieverordening nr. 102/64 betreffende een aan het uitvoercertificaat inherente verplichting tot uitvoer (art. 1) en betreffende het stellen en de verbeurte van een waarborg bij afgifte van uitvoercertificaten (art. 7) in strijd met het evenredigheidsbeginsel of met het verbod van onevenredigheid tussen middel en doel? Is zulks met name het geval wanneer overeenkomstig art. 7, lid 1, sprake is van de waarborg voor uitvoercertificaten waarbij het bedrag van restitutie niet vooraf is vastgesteld?

In de motivering van zijn vonnis in eerste aanleg had het *Verwaltungsgericht* de in art. 1 van verordening nr. 102/64 aan de afgifte der in- en uitvoercertificaten gekoppelde verplichting en de in art. 7 al. 1 als garantie voor de nakoming dier verplichting voorziene waarborgstelling niet rechtsgeldig geacht op grond van — met de beginselen van economische vrijheid en evenredigheid strijdende — overschrijding van rechtsmacht. Deze beginselen zijn bestemd om de eerbiediging der grondrechten te verzekeren. Zij maken derhalve een bestanddeel uit van het internationaal recht, alsook van de volkenrechtelijke rechtsorde zodat een daartegen indruisende communautaire wet nietig moet worden geacht.

Het Hof herneemt volledig de redenering welke het heeft gemaakt met betrekking tot de eerste vraag in de zaak 11/70. De motivering is nu echter van toepassing op de tekst van de verordening 102/64 in plaats van deze van verordening 120/67. Het Hof neemt dan ook hetzelfde besluit.

Vierde vraag (betreffende het begrip overmacht). Is het voorschrift van de Commissieverordening nr. 102/64 namens de verbeurte van de waarborg (art. 7, lid 2) ongeldig omdat het verbeuren van de waarborg onafhankelijk van schuld aan de niet-nakoming van de verplichting tot uitvoer slechts achterwege blijft wanneer de uitvoer, in voege als in art. 8 omschreven, tijdens de geldigheidsduur van het certificaat door als overmacht te beschouwen omstandigheden wordt verhinderd?

Het Hof herhaalt ook hier *mutatis mutandis* de motivering en het besluit welke het heeft opgesteld met betrekking tot de tweede vraag in de zaak 11/70.

Antwoord.

Bij onderzoek naar de gestelde vraag is niet gebleken van gegronde bezwaren tegen de rechtsgeldigheid van:

1. Verordening nr. 102/64/EEG van de Commissie van 28 juli 1964 met betrekking tot de invoer- en uitvoercertificaten voor granen, op basis van granen verwerkte produkten, rijst, breukrijst en op basis van rijst verwerkte produkten, krachtens art. 16, lid 3, van verordening nr. 19 vastgesteld volgens de procedure voor het Beheerscomité, ingesteld bij art. 26 dier verordening;

2. de artikelen 1 en 7 van verordening nr. 102/64/EEG van de Commissie, voor zoveel zij betrekking hebben op de uitvoercertificaten en de ter verkrijging van deze certificaten gestelde waarborg.

III. Zaak 26/70 :

Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel te Frankfurt/Main tegen Firma Günther Henck te Hamburg.

A. Inhoud van het geding.

Op 6 januari 1966 werd aan de Firma Günther Henck een uitvoercertificaat uitgereikt voor 3.000 ton mengvoeder

waarbij de restitutie vooraf werd vastgesteld. Overeenkomstig art. 7, lid 1, van de Commissieverordening nr. 102/64/EEG werd een waarborg gesteld ad 5 RE per ton. Na verloop van de geldigheidsduur van het uitvoercertificaat werd wegens achterwege blijven van de uitvoer de waarborg tot een bedrag van DM 104,52 verbeurd verklaard. Toen een bezwaarschrift geen gevolg kende ging de firma in beroep bij het Verwaltungsgericht te Frankfurt/Main dat op 12 december 1966 het beroep heeft toegewezen. Tegen deze uitspraak ging de Einfuhr- und Vorratsstelle in hoger beroep bij het Hessische Verwaltungsgerichtshof dat overeenkomstig art. 177 (prejudicieel beroep) aan het Hof van Justitie vier vragen stelde met betrekking tot de geldigheid van verordening nr. 102/64. Deze vragen zijn identiek aan deze gesteld in de hiervoren behandelde zaak 25/70.

B. Arrest van 17 december 1970.

Het Hof zegt dat in zijn arrest dat op heden in de zaak 25/70 werd gewezen, het voor recht heeft verklaard dat bij onderzoek naar de door het Hessische Verwaltungsgerichtshof gestelde vraag niet is gebleken van gegronde bezwaren tegen de rechtsgeldigheid van bedoelde bepalingen.

In dit geding moet echter nog beslist worden over de *nadere vraag* of de bepalingen van art. 7, lid 1, van verordening nr. 102/64 geldig zijn ten aanzien van een waarborg voor uitvoercertificaten waarbij het bedrag van de restitutie vooraf is vastgesteld.

In bedoeld geval bedraagt de waarborg 5 RE per ton, wat een veelvoud is van de waarborgsom welke men heeft te betalen wanneer de restitutie niet vooraf is vastgesteld. Volgens de firma is dit een buitensporige last die niet in verhouding staat tot het eigenlijke doel der waarborgregeling.

Het Hof verklaart dat in beginsel niet kan worden betwist dat de waarborgsom welke men bij prefixatie der restitutie heeft te betalen op een hoger niveau moet worden gesteld dan bij een transactie welke tot toepassing leidt van de op de dag van uitvoer geldende restitutie. Vermits de regeling inzake de prefixatie in het belang van de handel in het leven werd geroepen, maakte de systematiek der verordening het noodzakelijk tegelijkertijd behoorlijke waarborgen te bieden opdat het stelsel van de gemeenschappelijke ordening der markten niet wordt ontregeld door speculaties zoals die door het verlenen van bedoelde bevoegdheid mogelijk worden gemaakt. De waarborgsom moet immers zo hoog zijn dat de exporteurs er geen belang meer bij hebben om, naar gelang de prijzen op de buitenmarkt zich wijzigen, ook verandering te brengen in hun exportplanning, zoals die uit de aangevraagde en afgegeven certificaten blijkt. De hogere waarborgsom is derhalve een middel om te garanderen dat de exporteurs de aan de afgifte van het certificaat gekoppelde verplichting nakomen en om aldus de betrouwbaarheid van de prognoses betreffende de toekomstige markontwikkeling te verzekeren. Dit bedrag blijkt geenszins buitensporig als men rekening houdt met de amplitude van de prijschommelingen welke zich op de betrokken markten kunnen voordoen. De vaststelling van de waarborgsom hangt overigens af van de appreciatiemacht van het gezagsorgaan dat bevoegd is de betreffende verordening uit te vaardigen.

Het antwoord op de gestelde vragen is identiek aan het antwoord gegeven in de voornoemde zaak 25/70.

IV. Zaak 30/70:

Firma Otto Scheer te Hannover tegen Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel te Frankfurt/Main.

A. Inhoud van het Geding.

Op 13 maart 1963 werd aan de firma Otto Scheer een invoercertificaat verstrekt voor 150 ton haver. De afgifte van het certificaat was volgens par. 7, 1e al. van het Gesetz zur Durchführung der Verordnung nr. 19 des Rates der EWG van 26 juli 1962 afhankelijk van het stellen van een waarborg ad 10 t.h. van de franco-grensprijs of c.i.f.-prijs of aanbodprijs der produkten. Na het verstrijken van de geldigheidsduur van het certificaat werd wegens het niet nakomen van de invoerverplichting de waarborg tot een bedrag van DM 3.682,20 verbeurd verklaard. Nadat de Einfuhr- und Vorratsstelle een bezwaarschrift had verworpen ging de firma in beroep bij het Verwaltungsgericht te Frankfurt/Main. Zij voerde aan dat art. 7, al. 2 van de Commissieverordening nr. 87 waarop par. 7 van de Duitse uitvoeringswet berust niet rechtsgeldig is, vooral omdat daarin de bevoegdheid tot vaststelling der voorschriften betreffende het stellen, het bedrag en het verbeuren van de waarborg aan de Lid-Staten is gesubdelegeerd. Het beroep werd verworpen. Daarop ging de firma in hoger beroep bij het Hessische Verwaltungsgerichtshof dat krachtens art. 177 van het E.E.G.-Verdrag (prejudicieel beroep) vier vragen stelde aan het Hof van Justitie betrekking hebbende op de uitlegging van art. 16, lid 2 en lid 3 van de Raadsverordening nr. 19 en op de verenigbaarheid hiermede van art. 7, al. 2 van de Commissieverordening nr. 87 en par. 7 van de genoemde Duitse uitvoeringswet.

B. Arrest van 17 december 1970.

De drie eerste vragen betreffen verschillende aspecten van eenzelfde probleem, namelijk de verdeling van bevoegdheden tussen de Gemeenschap en de Lid-Staten in de eerste fase van uitvoering van de invoer- en uitvoerregeling voorzien in art. 16 van verordening nr. 19, te weten gedurende het tijdvak voorafgaand aan de inwerkingtreding van verordening nr. 87 enerzijds en gedurende de periode dat deze verordening van toepassing was anderzijds.

1. De vragen betreffende de regeling geldend tijdens het eerste tijdvak van uitvoering van verordening nr. 19 (de 3 eerste vragen)

Het Hof verklaart dat het niet bgevoegd is, in het kader van een krachtens art. 177 aangespannen procedure, zich uit te spreken over de verenigbaarheid van de voorschriften van een nationale wet (Gesetz zur Durchführung der Verordnung nr. 19 des Rates der EWG) met de Raadsverordening nr. 19. Integendeel is het Hof wel bevoegd aan de nationale rechter de tot het gemeenschapsrecht behorende uitleggingsgegevens te verstrekken, aan de hand waarvan hij kan beoordelen of de bepalingen van de nationale wet met het gemeenschapsrecht verenigbaar zijn. Hierbij wordt de rechtstoestand in aanmerking genomen zoals die is geschapen door de inwerkingtreding achtereenvolgens van de Raadsverordening nr. 19 en van de Commissieverordening nr. 87.

Om de geschapen rechtstoestand te kunnen beoordelen moeten de data van inwerkingtreding der verschillende ingeroepen wetgevende maatregelen nauwkeurig worden vastgesteld. De verordening nr. 19 is blijkens art. 29 op 21 april 1962 in werking getreden. De uitvoeringsverordening nr. 87, genomen overeenkomstig de procedure van art. 16, lid 3 van verordening nr. 19, is volgens haar art. 10 op 30 juli 1962 in werking getreden. De Duitse uitvoeringswet volgens haar paragraaf 23 eveneens op 30 juli 1962. Hieruit volgt dat de werking van de Duitse wet niet behoeft te worden getoetst aan de rechtstoestand bestaande vóór de inwerkingtreding van verordening nr. 87.

a) Het tijdvak na de inwerkingtreding van verordening nr. 87.

De verzoekende firma maakt de volgende opwerping: Volgens art. 16, lid 3 van Verordening nr. 19 wordt « de

wijze van toepassing van dit artikel... volgens de in art. 26 voorgeschreven procedure vastgesteld». Verordening 87, genomen in toepassing van dit art. 16, voorziet op zijn beurt in haar art. 8, al. 2 dat in afwachting van een nadere regeling «de voorschriften betreffende het stellen en het verbeuren alsmede het bedrag van de waarborg door de Lid-Staten worden vastgesteld en onverwijld ter kennis van de Commissie en de overige Lid-Staten gebracht». Deze bepaling is in strijd met het verdrag dat aan de communautaire instellingen niet toestaat «het nemen van wetgevende maatregelen welke zij zelf in het kader van de gemeenschappelijke ordening dienen vast te stellen, aan de Lid-Staten te delegeren».

Het Hof verklaart dat voor de uitlegging van art. 16, lid 3 van verordening nr. 19 zowel het juridisch karakter van deze bepaling moet worden nagegaan als het tijdstip waarop zij werd vastgesteld.

Het machtigingsvoorschrift van art. 16, lid 3 brengt op zichzelf niet mede dat, wat de afbakening van taken tussen de Gemeenschap en de Lid-Staten betreft, de wijze van uitvoering voortaan vaststaat. Verordening nr. 19 heeft als juridisch kader ten doel de «geleidelijke» tot standbrenging van een gemeenschappelijke marktordening zoals die in de preambule en vooral ook in art. 1 der verordening zelf is omschreven. Deze opvatting is volledig in overeenstemming met het stelsel van het verdrag zoals dat uit de algemene voorschriften van art. 8 en, wat de landbouw in het bijzonder betreft, uit de artikelen 39, lid 2, b, en art. 40, lid 1 voortvloeit. Hierbij dient in aanmerking genomen de experimentele aard van de eerste ordening der markten zoals in verordening nr. 19 belichaamd, en het korte tijdsverloop tussen de inwerkingtreding van de basisverordening en van de uitvoeringsverordening nr. 87. Derhalve was het geoorloofd, in het belang van een snelle inwerkingtreding van de ordening der markten, aan de Lid-Staten tijdelijke taken op te dragen waarmede de gemeenschappelijke instellingen zich in een later stadium der ontwikkeling hebben belast. Hieruit blijkt dat de tussenkomst der Lid-Staten, wel ver van in bedoeld ontwikkelingsstadium een anomalie te zijn, slechts geschiedde ter uitvoering van de algemene verplichting omschreven in art. 5 van het verdrag volgens hetwelk de Lid-Staten gehouden zijn alle maatregelen te treffen welke geschikt zijn om de nakoming te verzekeren van de uit handelingen der instellingen voortvloeiende verplichtingen en in het algemeen aan de Gemeenschap de vervulling van haar taak te vergemakkelijken.

Besluit.

Art. 16, lid 3 mag niet in die zin worden verstaan dat aan de Lid-Staten — die tevoren met name door tussenkomst van het Beheerscomité op de hoogte zijn gesteld van de eerste stappen welke de Commissie zich voorstelt te nemen om te komen tot de in verordening nr. 19 bedoelde invoer- en uitvoerregeling — wordt verboden maatregelen van wetgevende aard of andere te nemen om zich bij inwerkingtreding van verordening nr. 87 ten volle te kunnen kwijten van de hun in art. 7, al. 2, van deze verordening in het belang van de Gemeenschap opgedragen taken.

b) *Het tijdvak tussen de inwerkingtreding van verordening nr. 19 en van verordening nr. 87.*

Het Hof verklaart dat de voorschriften van art. 16, lid 2 van verordening nr. 19, betreffende de werking van de invoercertificaten voor granen en het stellen van de waarborg van toepassing zijn geweest vanaf de inwerkingtreding van genoemde verordening. In de mate dat de voor de werking van de invoer- en uitvoerregeling onmisbare uitvoeringsvoorschriften, voorzien in ditzelfde art. 16, door de Gemeenschap nog niet waren gegeven, waren de Lid-Staten gerechtigd en, krachtens de algemene voorschriften van art. 5 van het verdrag verplicht alles in het werk te

stellen om alle voorschriften der verordening effect te doen sorteren.

Besluit :

Art. 16 van verordening nr. 19 moet in die zin worden verstaan dat de Lid-Staten vóór de inwerkingtreding der in lid 3 van hetzelfde artikel voorziene uitvoeringsvoorschriften, voorlopig, en onverminderd het toekomstig beleid van de gemeenschappelijke instellingen, alle met de beginselen der verordening verenigbare uitvoeringsmaatregelen mochten nemen.

II. *Vierde vraag* : Is de procedure van art. 26 van verordening nr. 19 volgens welke de Commissieverordening nr. 87 is uitgevaardigd, met gemeenschapsrecht van hogere rang te verenigen ?

Deze vraag betreft de wettigheid van de procedure voor het Beheerscomité ingesteld bij de art. 25 en 26 van verordening nr. 19.

Het Hof beantwoordt deze vraag met een motivering welke identiek is aan deze welke het heeft ontwikkeld bij de beantwoording van de eerste vraag in de zaak 25/70 en komt dan ook tot hetzelfde besluit.

Antwoord :

1. Art. 16 van de Raadsverordening nr. 19 van 4 april 1962 houdende de geleidelijke totstandbrenging van een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector granen dient aldus te worden uitgelegd dat

a) de voorschriften van lid 2 betreffende de werking van de invoercertificaten en het stellen van een waarborg, sedert de inwerkingtreding van genoemde verordening van toepassing zijn geweest ;

b) de Lid-Staten vóór de inwerkingtreding der in lid 3 voorziene uitvoeringsvoorschriften voorlopig, en onverminderd het toekomstig beleid van de gemeenschappelijke instellingen, alle met de beginselen der verordening verenigbare uitvoeringsmaatregelen mochten nemen.

2. Bij onderzoek van de gestelde vraag is niet gebleken van gegronde bezwaren tegen de rechtsgeldigheid van art. 7, lid 2, van de Commissieverordening nr. 87, vastgesteld ingevolge art. 16, lid 3, van verordening nr. 19.

3. In art. 16, lid 2, van verordening nr. 19 wordt aan de Lid-Staten niet verboden maatregelen van wetgevende aard of andere voor te bereiden om zich bij inwerkingtreding van verordening nr. 87 ten volle te kunnen kwijten van de hun in art. 7, al. 2, dezer verordening in het belang der Gemeenschap opgedragen taken.

Beschouwingen.

1. De vier besproken arresten hebben alle betrekking op het stelsel van de waarborgregeling zoals die sedert de verordening nr. 19 werd ontworpen als onderdeel van de gemeenschappelijke ordening van de graanmarkt. De betrokken zaken werden evenwel aan het Hof voorgelegd in een omgekeerde chronologische volgorde dan deze van de periode waarop zij betrekking hebben. Het lijkt derhalve nuttig de zaken even in hun juist kader te plaatsen.

— Verordening nr. 19, die op 21 april 1962 in werking is getreden, bevat in haar artikel 26 de gekende hoofdbeginselen van de waarborgregeling. De toepassingsmodaliteiten van dit artikel zouden volgens de procedure van art. 26, te weten de procedure voor het beheerscomité worden vastgelegd.

De Commissieverordening nr. 87 die op 30 juli 1962 in werking is getreden bevat de uitvoeringsbepalingen van verordening nr. 19 doch voorziet in art. 7, al. 2 dat de voorschriften betreffende het stellen van de waarborg en zijn bedrag, alsmede het verbeuren ervan worden opge maakt door de Lid-Staten, en dit totdat de harmonisatie overeenkomstig de voorziene procedure zou plaatsvinden.

In Duitsland trad de uitvoeringswet reeds in werking op dezelfde datum t.t.z. op 30 juli 1962.

Het is in deze eerste periode dat zich de zaak 30/70 (Firma Otto Scheer) plaatst.

— De eerste nadere gemeenschappelijke voorschriften betreffende het stellen, de hoegroothed en het verbeuren van de waarborg werden gegeven in de Commissieverordening nr. 111/63 die in werking trad op 1 november 1963.

— Nadat de gemeenschappelijke ordening van de rijstmarkt naar dezelfde beginselen was ontworpen werden voor beide markten samen nadere voorschriften inzake de waarborgregeling uitgevaardigd door de Commissieverordening nr. 102/64. De verordening nr. 87 gewijzigd door verordening nr. 11/63 verviel. De verordening nr. 102/64 trad in werking op 25 augustus 1964.

In deze periode doen zich de zaken 25/70 (Firma Köster, Berodt & C°) en 26/70 (Firma Günter Henck) voor.

— De uiteindelijke stap in de gemeenschappelijke ordening van de graanmarkten werd gezet door Raadsverordening nr. 120/67. Zij trad in werking op 20 juni 1967, doch het nieuwe stelsel was slechts van toepassing vanaf 1 juli 1967, datum waarop verordening nr. 19 en haar uitvoeringbepalingen, behalve een paar uitzonderingen, werden ingetrokken.

Verordening nr. 120/67 bevatte ten aanzien van de waarborgregeling opnieuw slechts de beginselen. De uitvoeringsbepalingen zijn vervat in de Commissieverordening nr. 473/67 die op 1 september 1967 in werking is getreden.

In de door deze verordeningen bestreken periode plaatst zich ten slotte de zaak 11/70 (Firma « Internationale Handelsgesellschaft mbH »).

2. De hiervoor gegeven chronologische schets volgend laten de arresten toe volgende besluiten te noteren:

a) Zaak 30/70:

— Reeds vóór de inwerkingtreding van verordening nr. 87, en dus alleen op grond van de bepalingen van art. 16 van verordening nr. 19 mochten de Lid-Staten voorlopig *uitvoeringsmaatregelen* nemen. Na de inwerkingtreding van verordening 87, die samenvalt met deze van de Duitse uitvoeringswet, was het de Lid-Staten toegelaten *maatregelen van wetgevende aard of andere* te nemen om wanneer de toepassingsmodaliteiten zouden zijn vastgelegd zich van de hun opgedragen taken ten volle te kunnen kwijten.

— De procedure voor het beheerscomité zoals deze in de artikelen 25 en 26 van verordening nr. 19 werd voorgeschreven is verenigbaar met de bevoegdheidsregeling zoals die in het EEG-Verdrag werd vastgelegd. Zij is niet in strijd met de institutionele structuur van de Gemeenschap. De bepalingen die volgens deze procedure in verordening nr. 87 inzake de waarborgregeling werden voorgeschreven zijn derhalve in bedoeld opzicht rechtsgeldig.

b) De Zaken 25/70 en 26/70:

— Aan de procedurevoorschriften van art. 43, lid 2, met het oog op de organisatie van de gemeenschappelijke landbouwmarkt is voldaan als de Raad de basisverordeningen overeenkomstig deze procedure neemt en de uitvoeringsmaatregelen worden genomen volgens een andere procedure hetzij door de Raad hetzij door de Commissie op grond van een machtiging krachtens art. 155.

— Dezelfde uitspraak met betrekking tot de procedure voor het beheerscomité brengt voor deze gevallen mede dat de bepalingen van verordening nr. 102/64 welke volgens deze procedure werden genomen in bedoeld opzicht rechtsgeldig zijn.

— De bepalingen van verordening nr. 102/64 die het stel van de waarborgregeling toepasselijk maken voor de uitvoer van granen en voor de veredelingsprodukten zijn

geldig, ook al wordt in art. 16, lid 2, van verordening nr. 19 alleen van de invoer gewaagd.

— De bepalingen van de artikelen 1 en 7 van verordening 102/64 met betrekking tot de waarborgregeling, zijn niet in strijd met bepaalde grondrechten, te weten het beginsel van de evenredigheid en het vrijheidsbeginsel. Ze zijn ook in overeenstemming met de Verdragsbepalingen van art. 40, lid 3 en art. 43.

— Het niet toepassen van de verbeurte van de waarborg alleen in de gevallen van overmacht, zoals voorgeschreven in art. 8 van verordening nr. 102/64, is evenmin strijdig met de hievoor genoemde beginselen.

— Het opleggen door art. 7, lid 1 van verordening nr. 102/64 van een hogere waarborgsom wanneer het gevallen betreft waarbij de restitutie vooraf is vastgesteld, is niet strijdig met het evenredigheidsbeginsel.

c) De zaak 11/70:

— Het Hof neemt principieel stelling inzake de voorrang van het gemeenschapsrecht.

— De bepalingen van art. 12, lid 1, al. 3, van de Raadsverordening 120/67 met betrekking tot de waarborgregeling zijn niet in strijd met bepaalde grondrechten te weten het beginsel van de evenredigheid en het vrijheidsbeginsel. Zij zijn ook in overeenstemming met de verdragsbepalingen van art. 40, lid 3 en art. 43.

— Het niet toepassen van de verbeurte van de waarborg alleen in de gevallen van overmacht, zoals voorgeschreven in art. 9 van verordening nr. 473/67 is niet in strijd met de hiervoor genoemde beginselen.

3. Over de motiveringen die tot de genoemde besluiten hebben geleid moet niet verder worden uitgewijd. Zij werden uitvoerig en voldoende klaar in de samenvattingen van de arresten weergegeven. Het lijkt evenwel nuttig even in te gaan op het vraagstuk van de rechtsgeldigheid van de procedure voor het beheerscomité.

Voor de uitvoering van het afgeleid gemeenschapsrecht — in tegenstelling tot de verdragen als primair gemeenschapsrecht — werden in de loop der jaren heel wat communautaire procedures uitgedacht waarover uiteindelijk kon getwijfeld worden of zij nog verenigbaar waren met de bevoegdheidsregeling vastgelegd in het Verdrag. Als juridische basis voor alle uitvoeringsprocedures beschikken we alleen over art. 155 van het Verdrag waaruit we aanhalen: « Ten einde de werking en de ontwikkeling van de gemeenschappelijke markt te verzekeren... oefent de Commissie de bevoegdheden uit welke de Raad haar verlent ter uitvoering van de regels die hij stelt ». De bevoegdheid ligt dus blijkbaar alleen bij de twee genoemde instellingen: de Raad en de Commissie doch in welke verhouding? We moeten aannemen dat uit het feit dat het de Raad toegestaan wordt zijn uitvoerende bevoegdheden over te dragen, voortvloeit dat ook hij zelf de nodige uitvoeringsmaatregelen kan nemen voor de door hem opgestelde basisregelingen. Hij kan dus facultatief deze bevoegdheid zelf uitoefenen of de uitoefening van deze bevoegdheid toevertrouwen aan de Commissie. Als hij deze bevoegdheid overdraagt aan de Commissie kan hij hierbij voorwaarden vaststellen die de Commissie bij die uitoefening ervan moet in acht nemen.

Anderzijds stellen we vast dat bij sommige procedures ter uitvoering van het afgeleid gemeenschapsrecht organen werden opgericht die niet in het verdrag zijn vermeld en doorgaans als comités werden aangeduid. Zij zijn van verschillende aard, hebben eigen procedures en samenstellingen en via deze comités nemen doorgaans de Lid-Staten deel aan de uitvoerende macht. Deze institutionele ontwikkeling deed dan ook ernstige vragen rijzen.

Aldus wijdde de Juridische Commissie van het Euro-

pees Parlement reeds een ernstig onderzoek aan de communautaire procedures ter uitvoering van het afgeleid gemeenschapsrecht, (zie verslag van de rapporteur Jozeau-Marigné, document 115 van 30 september 1968). Hierin werden o.m. de drie categorieën van comités onderzocht: de algemeen raadgevende comités, de beheerscomités en de comités van regelende aard. De juridische Commissie besloot met uiting te geven aan haar gemotiveerde verontrusting over een institutionele ontwikkeling waarvan zij niet kon zeggen dat deze juridisch incorrect was maar die zij politiek bedenkelijk achtte.

In onderhavige zaken moest nu het Hof van Justitie uitmaken of de procedure voor het beheerscomité (een procedure die alleen in de landbouwsector wordt aangewend) verenigbaar is met de voorschriften van art. 155 en of de oprichting van dit nieuwgeschapen orgaan de institutionele structuur van de Gemeenschap had verbroken.

Het Hof maakt een analyse van de betrokken procedure en komt hierbij tot de vaststelling dat het beheerscomité alleen een adviserende rol en een taak van constant overleg vervult.

Het comité is niet bevoegd in de plaats van de Commissie of van de Raad te beslissen. Aan de ruime bevoegdheid die de Raad aan de Commissie heeft overgedragen werd echter een limiet gesteld: wanneer het advies van het comité negatief is moet de Commissie de maatregelen ter kennis brengen van de Raad, die dan de beslissing tot zich kan trekken en zelf de uitvoeringsbeschikking treffen.

Het Hof komt dan ook tot de konklusie dat deze procedure niet in strijd is met de verdragsvoorschriften van art. 155 en dat de institutionele structuur van de Gemeenschap niet wordt aangetast.

Ook in de praktijk heeft deze procedure nooit aanleiding gegeven tot moeilijkheden. De technische hulp die het leveren van de adviezen in tal van ingewikkelde zaken in feite uitmaakt wordt als positief gewaardeerd. Het aantal negatieve adviezen van het beheerscomité in vergelijking met dit van de positieve is uiterst klein zodat deze procedure zeker niet als hinderend of verlamdend kan worden beschouwd.

4. Aansluitend bij vorige bemerking en steunend op de arresten 25/70 en 26/70 lijkt het ook nuttig te wijzen op de draagwijdte van de machtiging die de Raad aan de Commissie geven kan overeenkomstig de bevoegdheden inzake uitvoering zoals in art. 155 vastgelegd. (Er dient aangestipt dat het hier uiteraard alleen gaat om het afgeleid gemeenschapsrecht).

De machtiging die aan de Commissie kan worden verleend kan inderdaad alleen betrekking hebben op de uitvoering van de regels die de Raad stelt. De Raad zelf moet de basisverordening hebben vastgesteld waarin normalerwijze de beginselen en de hoofdzaken van de te regelen materie aanwezig zijn.

De machtiging mag dan de grenzen van de uitvoering van deze voorschriften niet te buiten gaan. Het zou b.v.b. vermetel zijn te aanvaarden dat de Raad het aan de Commissie mag overlaten «zelf een (afwijkende) regeling te bepalen voor alle andere gevallen die zich eventueel kunnen voordoen», wanneer de basisverordening niets over deze gevallen en de zin van de regeling preciseert. Voorschriften genomen op basis van zulke machtiging zouden eerder moeten aanzien worden als een regeling die op dezelfde voet staat als deze van de basisverordening en niet als een uitvoering van deze laatste.

5. Ten slotte wijden we nog enige aandacht aan de motivering van arrest 11/70 waarin het primaat van het

Gemeenschapsrecht t.o.v. het nationale recht wordt bevestigd.

Reeds in arrest 6/64: Flaminio Costa tegen ENEL had het Hof erop gewezen dat het Verdrag een specifieke rechtsorde in het leven had geroepen en dat het verdragsrecht dat uit een autonome bron voortvloeit op grond van zijn bijzonder karakter niet door enig voorschrift van nationaal recht opzij kan worden gezet, zonder zijn gemeenschapsrechtelijk karakter te verliezen en zonder dat de rechtsgrond van de Gemeenschap zelf daardoor wordt aangetast.

Ook het arrest 14/68: W. Wilhelm en anderen tegen het Bundeskartellamt, heeft de eigen aard van de communautaire rechtsorde en het primaat der communautaire regels bevestigd.

Aldus is het onvoorwaardelijk primaat van het gemeenschapsrecht zo goed als algemeen erkend. Het is inderdaad een conditio sine qua non voor het doeltreffend functioneren en de leefbaarheid van de Gemeenschap zelf.

Het Verwaltungsgericht te Frankfurt/Main had evenwel getwijfeld aan dit primaat. Het had de betrokken gemeenschapsregels getoetst aan bepaalde beginselen die ten grondslag liggen aan het Duits grondwettelijk bestel. Het oordeelde dat deze gemeenschapsregels met deze laatste in strijd waren en dat het primaat van het gemeenschapsrecht moest wijken voor de beginselen van de Duitse Grondwet.

Het Hof haakt derhalve in op dit toetsingsrecht van de nationale rechter. Het zegt dat de rechtsgeldigheid van gemeenschapsvoorschriften niet kunnen getoetst worden aan begrippen of regelen van het nationaal recht omdat dit de eenheid en de toepasselijkheid van het gemeenschapsrecht aantast. De aard van het verdragsrecht duldt niet dat nationale rechtsregels of aan het nationaal recht ontleende beginselen of grondrechten daartegen in rechte worden aangewend. Alleen de in het gemeenschapsrecht neergelegde grondrechten waarvan de eerbiediging door het Hof van Justitie wordt verzekerd mogen niet miskend worden in de gemeenschapsrechtelijke voorschriften.

Derhalve heeft het Hof onderzocht of de betwiste waarborgregeling inging tegen bepaalde fundamentele rechten die ook in de communautaire rechtsorde moeten geëerbiedigd worden.

Het kwam tot een negatief besluit.

INGZONDEN BIJDRAGE

REFERENDUM GEWENST ?

Wij lezen in het Rechtskundig Weekblad dat de hervorming van de Rechtspleging in Strafzaken méér en méér vorm krijgt. De «Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen» doet een oproep opdat de advocaten (aan de Koninklijke Commissaris) hun stem zouden laten horen ten einde bij te dragen enz...

Enkele beschouwingen:

1. In vergaderingen en schriften luidt het dat het Gerechtelijk Wetboek zo en zo is... (modern, aangepast aan de evolutie van onze maatschappij, groots monument, enz...)

In private gesprekken luidt het dat hetzelfde Gerechtelijk Wetboek in vele punten ontgoochelt, en dat het onzinnig was van *alles* te willen veranderen;

Het is vanzelfsprekend dat enkele punten van onze rechtspleging moesten verbeterd en aangepast worden, doch dit verrechtvaardigde niet gans het rechterlijk apparaat stuk te slaan.

2. In officiële aangelegenheden wordt gewezen op de « weldaden » van het Gerechtelijk Wetboek ; er is een soort « conspiracy du silence » betreffende de nadelen. Het onvergeeflijk nadeel is : het verwoesten van een ganse inrichting die voortreffelijk werkte, en die de resultante was van aanpassing, ondervinding en studie bij generaties van theoretici en practici.

In de private sector kost het een fortuin eer een kader opgebouwd geraakt, eer gans het organisme van een bedrijf rond en gesmeerd loopt.

Onze gerechtelijke organisatie werkte voorbeeldig ; iedereen wist wat hij er aan had ; iedereen kon, op enkele ogenblikken tijd, elk in zijn taak en rol, met rechtszekerheid nagaan wat er kon of moest gedaan worden ; vanaf de griffiers tot aan de hoogste magistraten : elk had zijn « bibliotheek », zijn werkgevoonten die gegroeid waren volgens rechtspraak en tradities. In één woord : iedereen wist « wat is wat ».

Het zal jaren duren eer alles wederom vlot komt.

3. Men zal antwoorden : alles moet nog ingewerkt worden ; die aarzelingen zijn slechts « voorlopig » en zijn het noodzakelijk kwaad van elke hervorming...

Nu reeds constateert men knelpunten in de nieuwe wet, en het wordt opnieuw een droevig spel van Koninklijke Besluiten voor nieuwe aanpassingen. Men komt tot de bevinding dat het weeral niet gedaan is met dokteren en dat alles zó volmaakt niet is als men het wilde voorspiegelen.

4. Stelt zich de vraag : was het wel *nodig* alles zo maar kapot te slaan. Is alles nu zoveel *beter* ? Het is onbegonnen werk het debat te openen op dat punt ; elke partij kan met dezelfde hoedanigheidswoorden en met dezelfde ernst, zijn standpunt voor of tegen verdedigen.

Men kan veel lof en moois zeggen over het « herdenken » van de rechterlijke organisatie ; het is gemakkelijk te zeggen dat de vorige proceduur tijdrovend was, en dat de nieuwe sneller en moderner is... Op enkele punten is dat waar ; op andere is dat louter literatuur. Al bij al is iedereen ongeveer akkoord dat het overbodig was van zo maar in ééns alle verworvenheden van het verleden weg te werpen, en gans het apparaat in de war te brengen.

Nu is het « anders ». Sneller en moderner ?

Worden er per zitting méér zaken gepleit en uitgesproken ? Is alles goedkoper ? Vanzelfsprekend zijn meerdere aanpassingen zeer welkom, maar *alles* is daarmee niet opgelost en zal ook nooit opgelost geraken. De werkzame en bekwaame magistraten en advocaten waren goed zonder G.W. De « zwakkeren » blijven wat ze zijn.

En waar het rythme had kunnen verbeterd worden (b.v. in zake getuigenverhoor) ziet het er naar uit dat, in plaats van de inspanning te doen in de goede richting, men de tekst van het G.W. zal wringen of wijzigen, ten einde opnieuw... in de oude slenter te kunnen geraken. Het fameuze art. 751 is bij velen niet geworden wat M. Van Reepinghen er mee bedoeld heeft. De onwillige partij krijgt maanden tijd.

5. Het G.W. was het symbool van een sociale eis geworden ; een minister verklaarde in een toespraak te Oostende dat het nu zou gedaan zijn met « klassegerecht » ; (vanwege een minister een laakbare uitlating aan het adres van onze magistraten).

Die uitspraak omsloot de bedoeling vanwege die minister zelf een soort « klassegerecht » te betrachten als tegenvergift.

Resultaat ? Helemaal anders dan die minister bedoeld en betracht heeft ; voor velen van hun rechtzoekenden zullen die arbeidsrechtbanken geen « verbetering » zijn.

6. Wat nu met de hervorming van de rechtspleging in strafzaken ?

Eén grote wens :

dat de Hemel ons behoeft van een nieuw « monument » ; dat wij mogen gespaard blijven van een volledig « herdenken » t.t.z. van een grondige wijziging die wederom alles kapot slaat.

Volkse wijsheid weet dat iedere verandering geen verbetering is.

Alle eerbied voor de zeer geprezen geleerdheid van de Koninklijke Commissaris ; alle lof voor zijn werkkraft en doorzicht. Doch het weze toegelaten in het openbaar te zeggen wat reeds overal gefluisterd wordt : is een algemene hervorming wel nodig ?

Het gevaarlijke van elk geval is de literatuur die er bijkomt : zoveel begeesterende woorden om te wijzen op betere waarborgen voor « individuele vrijheid » ; om voor te houden dat het aangewezen is het opsporingsonderzoek van de her Procureur des Konings uit te breiden zonder tussenkomst van onderzoeksrechter en raadkamer ; enz...

Er is dikwijls een afstand tussen hetgeen met bepaalde wetten of instellingen betracht werd en wat ze in werkelijkheid werden.

Is het niet te naïf te geloven dat, spijt al het aanmoedigende dat men erover zal zeggen en schrijven, een ganse hervorming van de Rechtspleging in Strafzaken zoveel betere « waarborgen » zal geven ? En voor wie ?

Er zal steeds een antithesis blijven tussen de waarborgen voor individuele vrijheid enerzijds, en de bescherming van de maatschappij anderzijds. Op wat moet het hoofdaccent gelegd worden ? Diskussie zonder einde.

Niemand zal betwisten dat er hier en daar wat kan gedokterd worden aan onze strafrechtspleging ; moet daarom toegegeven worden aan hetgeen stilaan kan aanzien worden als een hervormingswoede op alle gebied.

Men zoekt al te graag heil in hervormingen om de misbruiken uit de maatschappij te bannen. De misbruiken komen in de eerste plaats voort niet uit de instituties wel uit de afstomping van geestelijke waarden bij de enkeling.

Als het gehalte van de rechters daalt, mag men nog tien hervormingen in één timmeren : de justitie zal er niet bij verbeteren ; als het gehalte van de advocaten daalt, dan kan geen enkele hervorming hun tussenkomsten op hoger peil brengen.

Aan alles zijn er méerdere aspecten. Een onbenullig voorbeeldje : als « hervorming » inzake strafrecht wordt voorgesteld : beroepstermijn van 20 dagen. Quid ? Als men denkt aan burgerlijke partijen dan kan het een goed zijn van de huidige termijn te verlengen ;

Als men denkt aan de betichte, kan die verlenging eerder een kwaad zijn.

Diskussie tot in het oneindige ;

Een « recyclage » opdringen aan gans de rechterlijke organisatie kan veel kwaad stichten en wettigt niet noodzakelijk de beperkte voordelen die kunnen verwacht worden.

Men zal wederom spreken van moderner en beter aangepast aan de evolutie van onze maatschappij ; en na de ontuchtering zal men zien dat ook het nieuwe waard is... wat het waard is.

Wij ondervinden elke dag een grote kloof tussen de academische waarde van zekere rechtsregels en wat de praktijk ervan uitbouwt.

Langs alle kanten hoort men de wens dat de Koninklijke Commissaris zo *weinig mogelijk* zou veranderen ; liefst niet *alles* herdenken en hervormen.

Ware het niet gezond van een democratisch referendum te bedenken opdat magistratuur en balie haar opinie zou kunnen geven over de opportuniteit van een nieuwe grondige wijziging ?

BALIELEVEN

Kroniek van de Nationale Orde.

Tijdens zijn vergadering van 13 mei 1971 heeft de Algemene Raad volgende punten behandeld:

a) Onderzoek omtrent de toepasbaarheid van artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek in zaken die door curatoren van faillissementen worden gepleit.

b) Begin van onderzoek van een ontwerp van reglement van inwendige orde, eenvormig gemaakt voor alle balies van het land.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie. — jaargang 1971 — maart 1971.

Rechtspraak.

Advocatenblad. — jaargang 1971 — nr. 4.

Mr. Daan de Jong, Kantoororganisatie. — Mr. F. Baron van der Feltz, Versnelde procedure. — Jhr. Mr. A.F. de Savornin Lohman, Stemrecht stagiaires? — Van de Algemene Raad. — Jhr. Mr. A.F. de Savornin Lohman, Bemiddeling bij de uitvoering van delikten. — Jhr. Mr. W.H. de Jonge, Het proces voor het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschap. — Vergadering met Bureaus van Consultatie. — Vergadering College van Afgevaardigden. — Jhr. Mr. W.H. de Jonge, Vergadering van de Commissie Beslissingen. — Mr. J.C. Hooftman, Wat is en doet de FOIB? — Wetgeving. — Buitenland. — Het woord is aan de lezer. — Mededelingen. — Nieuwe uitgaven. — Personalia.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie. — jaargang 1971 — nr. 5129.

Dr. J.P. Scheltens, Preadviezen 1971. — Vervreemding als belastbaar feit, in het bijzonder de inkomstenbelasting. — Mr. H.U. Jessurun d'Oliveira, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak: Internationaal Privaatrecht (Alimentatie) (II). — Tijdschriften. — Berichten en mededelingen.

Bestuurswetenschappen. — jaargang 1971 — nr. 2.

Prof. Mr. J. in 't Ven, Public administration in ontwikkelingslanden. — Mr. B.L.A. van Zwieten, Perikelen bij bestemmingsplannen. Een beschouwing over enkele juridische en administratieve problemen. — Mevrouw drs. M.M. Kraag-van der Poel, Invloedsmechanismen. Een analyse van de wijze waarop het gemeentelijk besluitvormingsproces « van buitenaf » kan worden beïnvloed. — Prof. dr. G.A. van Poelje, Buitenlandse kroniek. — Prof. G.A. van Poelje, Boekbesprekingen.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Nieuwe Literatuur over Oorlog en Vrede. — jaargang 1971 — nr. 4.

Boekbesprekingen.

Tijdschrift van de Vrederechters. — jaargang 1971. — nr. 3.

Enquêtes en divorce ou en séparation de corps tenues par le juge de paix. — Ontvangen werken. — Bibliographie. — Rechtspraak; beknopte inhoud.

Tijdschrift voor Sociaal Recht. — jaargang 1971 — nr. 1.

De Broeck G., De sociale wetgeving in 1970. — Opzeggingstermijn (steekkaart). — Rechtspraak. — Korte inhouden. — Boekbespreking.

Journal des Tribunaux. — jaargang 1971 — nr.4743.

François Glansdorff, Le secret médical et la délivrance d'un certificat « post mortem » en matière d'assurance sur la vie. — Jurisprudence. — Chronique judiciaire.

Revue du Notariat Belge. — jaargang 1971 — nr. 2578.

Pierre Mahillon; Filiation. — Desaveu de paternité. — Législation. — Revue de la jurisprudence belge.

Recueil général de l'Enregistrement et du Notariat. — jaargang 1971 — nr. 21446 à 21458.

Aménagement du territoire et urbanisme. — Notaires. — Enregistrement. — Enregistrement. — Taxe sur la valeur ajoutée. — Enregistrement. — Impôts sur les revenus. — Usufruit. — Servitudes. — Gage. — Bibliographie.

Mouvement communal. — jaargang 1971 — nr. 4.

Editorial. — La vie de l'Union. — J.M. Van Bol, Des musées communaux, pourquoi? — G. Messin, Libres propos: A propos de la régie foncière communale (commentaire d'une circulaire ministérielle). — Actualités. — Pratique administrative. — Législation. — Jurisprudence. (annotée). — Chronique bibliographique. — Bibliographie.

Recueil Dalloz Sirey. — jaargang 1971 — nr. 17.

Dominique Maillot, Sur un imbroglio juridique: le problème de l'efficacité de l'annulation des actes administratifs dans le contentieux de l'expropriation. — Jurisprudence. — Sommaires de jurisprudence. — Législation.

Revue Française de Sociologie. — jaargang 1963. — nr. 4.

Roger Bastide, François Raveau, Variations sur le Noir et le Blanc. — Louis V. Thomas, Attitudes négro-africaines devant la mort. — Pierre Fougeyrollas, Acculturation chez les étudiants de Dakar. — Robert Pagès, La marche civique sur Washington. — Henri Mendas, Diagnostic et ordonnance thérapeutique en sociologie. — Information. — Bibliographie. — Revue des revues.